משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר נשים

מלאכת שלמה על משנה נזיר

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה נזיר

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-נזיר/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 6
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 10
משנה ז 11
פרק ב 12
משנה א 12
משנה ב 12
משנה ג 13
משנה ד 13
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 15
משנה י 15
פרק ג 17
משנה א 17
משנה ב 17
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 18
משנה ו 18
משנה ז 19
פרק ד 19
משנה א 19
משנה ב 20
משנה ג 20
משנה ד 21
משנה ה 22
משנה ו 23
משנה ז 24
פרק ה 25
משנה א 25
משנה ג 26
משנה ד 28
משנה ה 29
משנה ו 30
משנה ז 31
פרק ו 32
משנה א 32
משנה ב 33
משנה ג 34
משנה ד 35
משנה ה 35
משנה ו 36
משנה ז 37
משנה ח 38
משנה ט 39
משנה י 39
משנה יא 40
פרק ז 41
משנה א 41
משנה ב 42
משנה ג 45
משנה ד 47
פרק ח 49
משנה א 49
משנה ב 55

פרק ט 55
משנה א 55
משנה ב 57
משנה ג 57
משנה ד 58
משנה ה 59

פרק א

משנה א

בעה"י אשר שכינתו לציון עתיד להחזיר. נתחיל מסכת נזיר:

כל כנויי נזירות כנזירות וכו' ביד עד סוף סי' ב' פ' שני דהל' נזיר סי' ה' ו' ז' ח' ט' ובפ"ג סימן י"ב י"ג י"ד ט"ו. ואיתה בפ"ק דקדושין דף ה' ותוס' פ' שבועות שתים (שבועות דף כ"ז.) ובגמ' פריך מכדי תנא בסדר נשים קאי מ"ט תני נזיר פי' דבסדר קדשים ה"ל למיתנייה שהוא הלכות קרבנות ומשני תנא אקרא קאי כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לה לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. וכתב רש"י ז"ל ובדין הוא דה"ל למיתנייה בתר סוטה אלא איידי דתנא כתובות דעיקר סדר נשים ותנא ביה פ' המדיר תנא ליה לנדרים לבתר כתובות והדר תנא נזיר דמסמך ליה לקרא דכתיב לנדור נדר נזיר והדר תנא סוטה דאמר מר הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין כדאמרי' בפ"ק דסוטה בתי הרבה יין עושה. וכתבו תוס' ז"ל ולכך שנה נזיר בנשים שגם הוא הבועל נבדק כמו הנבעלת ובנדרים לא בעי מ"ט תנא בנשים משום דעיקר פרשת נדרים בפרשת אשה כתיב ולא ה"מ למימר ולשנויי הכא טעמא כדקאמר בריש סוטה כדפריך מכדי תנא מנזיר קסליק מ"ש דקתני סוטה ומשני התם דאיידי דתנא בכתובות פ' המדיר את אשתו תנא נמי נדרים ואיידי דתנא נדרים תנא נמי נזיר דדמיא ליה משום דלא מסתבר ליה דאגב נדרים לישבק לסדר קדשים שכולו קרבנות וראוי לשנות שם נזיר טפי ואדרבא אגביה ה"ל למיתני נדרים התם לכך צ"ל טעמא דתנא אקרא קאי. וקשה דלמה לו להאריך לשונו ולומר כל הרואה סוטה וכו' ומה ענין זה לזה לכן נ"ל דמאי דאמר תנא אקרא קאי אינו רוצה לומר לקרא דכתיב בפרשה אלא ר"ל אקרא קאי דמייתי בס"פ בתרא דגיטין דכתיב והיה אם לא תמצא חן וגומ' והשתא ניחא שפיר מאי דתנא נזיר בסדר נשים דמי גרם לעבירה יין וכו'. אבל מ"מ קשה אמאי תנא נזיר אצל סוטה היה לו לכותבו אחר גיטין ומש"ה קאמר דכל הרואה סוטה וכו' וגם זו עבירה ובטעמא דהכא לחוד לא סגי דא"כ ליתני סוטה ברישא והדר נזיר כסדר הפרשה לכך צריך טעמא דהתם דאגב המדיר תנא נדרים ואגב נדרים תנא נזיר והדר חוזר לסוטה שהוא עיקר מסדר נשים ע"כ:

האומר אהא מתני' חסורי מחסרא וכו' וכבר הארכתי בזה בריש נדרים ע"ש. ואיתה בפ"ק דקדושין סוף דף ה'. האומר אהא וכו' והוא שנתכוון כדפירש ר"ע ז"ל. ובריש נדרים כתבתי דמקרא דכתיב לנדור נדר נזיר להזיר ילפינן דידות נזירות כנזירות:

או אהא נוה שהיה תופס בשערו כלומר אהיה נאה במצוה התלויה בשיער כגון נזירות דאי לא תפיס בשערו אפילו כי נזיר עובר לפניו משתמע שפיר אהא נאה בשאר מצות ולעיל נמי באומר אהא ליכא לאוקומי בשתפס בשערו בלא נזיר עובר לפניו דלעולם משתמע שפיר אהא בתענית כי אין נזיר עובר לפניו אע"ג דתפיס בשערו והשתא אתי שפיר דמתני' פלגינהו בתרי באבי האומר אהא ה"ז נזיר או אהא נוה אע"ג דתרוייהו ידות נינהו משום דמפרשי בתרי טעמי תוס' ז"ל ומפ' בגמרא דדוקא לנזיר שנטמא קרי ליה ר' אלעזר הקפר חוטא דאיידי דבעי מיסתר ימים הראשונים ומיהדר מימני זימנא אחריתי אריכא ליה מילתא ואיידי דרבין עליו ימי טומאה מתחרט ונמצא מביא חולין לעזרה אבל נזיר טהור שייך שפיר לקרותו נאה במצות גדל פרע שער ראשו:

או אהא נוה נזיר. נ"ל לפרשו כמו הרי זה נזיר ה"ר יהוסף ז"ל:

נזיר נזיק וכו' לפי שרצה לפרש כל הכנויין פתח ואמר נזיר הוא עיקר השם הכתוב בתורה תוס' ז"ל:

נזיק וכו' אית דאמרי משום דכי מחקת לרגל דקו"ף דנזיק ודופן החי"ת דנזיח וגנו דפ"א דפזיח ודופן חי"ת שבו משוית ליה נזיר רש"י ז"ל:

הרי עלי לשלח פרע. יש להסתפק מלשון הרמב"ם ז"ל דבפ' א' מהלכות נזירות אי גם בהרי עלי לשלח פרע בעינן תפוס בשערו בסימן ו'. ובגמ' ואימא דשלוח לשון העברת שיער וגזיזה הוא כדכתיב ושולח מים על פני חוצות שמפנה המים ומעבירן ממקום למקום ומנא לך שהוא לשון גדול כמו שלחיך פרדס רמונים שפירושו גדוליך שגדלין יהיו בפרדס רמונים שצומח ומתגדל ומשני תנא פרע פרע יליף נזיר מכהן דכתיב ופרע לא ישלחו מה פרע דכתיב גבי כהן הדיוט לישנא דרבוי הוא עד שלשים יום דכתיב יהיה בגימטריא תלתין הוי אף פרע האמור גבי נזיר גדול שיער הוי עד שיבא לכלל פרע שהן שלשים יום א"נ ושולח מים נמי לשון רבוי הוא כדמתרגם רב יוסף כד משקין ליה מיא לארעא קא מרבי להו לפירי.

משנה ב

הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגין וכו' ס"א ל"ג מלת נזיר. ואו או קתני ומתני' דלא כר"ש דאמר בברייתא אינו חייב עד שידור מכולן וילף לה מקרא דכתיב מכל אשר יעשה וגו' ורבנן מ"ט אמר קרא מיין ושכר יזיר דמשמע דאפילו לא נזר אלא מיין לחודיה הוי נזיר מכולן ור"ש נמי הכתיב מיין ושכר יזיר ההוא מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיין הרשות ורבנן א"כ לימא קרא מיין מאי ושכר שמעת מינה תרתי ובהאי טעמא נמי תליא פלוגתייהו דלקמן בפ' שני גבי הריני נזיר ע"מ שאהא שותה וכו':

וכל דקדוקי נזירות עליו. משום דנזיר שמשון מותר ליטמא למתים קאמר הכא וכל דקדוקי נזירות עליו תוס' ז"ל:

הריני כשמשון וכו' פי רש"י ז"ל או שלא אמר כבעל דלילה אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמי שעקר דלתות עזה או שלא אמר דלתות עזה אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמי שנקרו פלשתים את עיניו ה"ז נזיר שמשון צריך לנהוג בעצמו כנזירות שמשון ע"כ: ובגמרא אי תנא כשמשון ותו לא ה"א שמשון אחר קאמר להכי קאמר כבן מניח ואי הוה אמר נמי כשמשון כבן מנוח בלבד ה"א איכא איניש אחרינא דאתקרי הכי או בן מנוח או שמשון בן מנוח להכי קאמר בהדייהו כבעל דלילה או כמי שנקרו פלשתים את עיניו או שמי שעקר דלתות עזה דמיגליא מילתא דלא הוה אחרינא. ותוס' ז"ל כתבו כשמשון לחודיה או כבן מנוח לחודיה לא סגי עד שיאמר שלשתן ומכאן ואילך גריס ר"ת וכמי שעקר דלתות עזה בויו וכמי שנקרו פלשתים את עיניו דאו או קאמר כלומר או שיאמר כמי שעקר או כמי שנקרו פלשתים את עיניו דאי אמר כבעל דלילה לחוד או כמי שעקר דלתות עזה לחוד או כמי שנקרו פלשתים את עיניו לחוד הוי נזיר שמשון דבהא ליכא למיטעי עכ"ל ז"ל. ועיין בכסף משנה פ"ג שהביא פירוש להרא"ש ז"ל על זה בשתי נוסחאות שנמצאו להרא"ש ז"ל ודעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות נדרים דבכל חד סגי ואפילו אומר כשמשון בלבד וסייעתא לדבריו מדתנן כבן מנוח בכ"ף וכן כולן וכן ג"כ האומר הריני כשמואל או כבן אלקנה בחד מינייהו סגי:

הרי זה נזיר שמשון לענין שמותר להטמא למתים כדמפרש ואזיל וכתב הרמב"ם ז"ל ואשר התירו לו זה מפני שהות לא נדר בנזיר אבל המלאך אמר לאמו כי נזיר אלהי' יהיה הנער עניינו פרוש ע"כ. ותימא דא"כ האומר הריני כשמשון למה יהיה נזיר והרי אין נזיר עד שיתפיס בדבר הנדור כדתנן בר"פ ואלו מותרין והנזירות בכלל הנדרים היא שנאמר לנדור נדר נזיר ובכסף משנה בפ"ג מהלכות נזירות תירץ דאיכא למימר טעמא משום דס"ל דהוי דבר הנדור דמאי דכתיב כי נזיר אלהי' יהיה הנער מנוח הוא דקאמר ליה דה"ל נדור שהרי אדם מדיר את בנו בנזיר ע"כ בקצור ועיין במה שאכתוב בסמוך בס"ד בסיף מתני'. ירוש' כשם שכנויי נזירות כנזירת כך כנויי שמשון כשמשון היידין אינון כנויי שמשון א"ר אבינא שמשוך שמשיר שמשדן:

מיקל בתער מי"ב חדש לי"ב חדש ודלא כר' נהוראי דאמר אחד לשלשים יום דומיא דכהנים הדיוטים דמשום כובד נוול שער מגלחין בכל שלשים יום ודלא כר' יוסי דאמר מגלח מע"ש לע"ש ולדידיה איכא בין נזיר זה לשאר העם יום טוב שחל להיות באמצע שבת דאחוהי מגלחין ואיהו לא מגלח א"נ לגלח מצפרא דמעלי שבתא דאחוהי מגלחין

מצפרא ואיהו לא מגלח עד פניא. ועיין בפי' רש"י ז"ל דמשמע מפירושו דלת"ק דברייתא דהיינו רבי דקאמר מי"ב חדש לי"ב חדש היינו לאבשלום דבכך ה"ל כיבד ובבציר מהכי לא ה"ל כובד דכאיש גבורתו אבל שאר נזיר עולם מגלח לשלשים יום דבהכי ה"ל כובד ור' נהוראי ס"ל דאבשלום עצמו היה מגלח אחת לשלשים יום ור' יוסי ס"ל דאבשלום עצמו היה מגלח מע"ש לע"ש שכן דרך בני מלכים. וכתוב ביד שם פ"ג דהלכות נזירות סי' י"ב ואבשלום נזיר עולם היה ודבר זה הלכה היא מפי הקבלה וכתב שם הכ"מ ואע"ג דמייתי לה איהו גופיה מקרא דויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו סובר רבינו שאינו מוכרח דהא אפשר לפרש קרא בגוונא אחרינא אלא קרא אסמכתא בעלמא וכן כתב ג"כ בפירושו שכך היה ידוע ומפורסם אצל המקובלים שאבשלום היה נזיר עולם ע"כ:

ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה ואפילו לכתחלה מותר ליטמא דשמשון היה מיטמא למתים והכי גמירי לה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט דקראי איכא למידחי להו כדדחי להו בגמ' דאי מקרא דכתיב בלחי החמור הכתי אלף איש דילמא מרחוק זרק בהם והרגם ואי מקרא דכתיב ויך מהם אלף איש ויקח את חליצתם דילמא גוססין שוינון ובהדי דהוי קרוב לגוססין שלחינהו למאנייהו אלא גמרא גמירי לה. ומתני' ר יהודה היא ודלא כר"ש דאמר האומר הריני נזיר שמשון לא אמר כלום שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מפיו ולא מפי אביו עליו אלא מבטן אמו היה נדור בנזיר בנבואה דקאמר המלאך ואנן בעינן שידור בדבר הנדור:

משנה ג

סתם נזירות וכו' בגמרא בדף ה' הוא מקום האי בבא. ואיתה ס"פ שני דסנהדרין. וכולה מתני' עד סוף הפרק רפ"ג דהלכות נזירות עד סוף סימן י"ח:

שלשים יום. רב מתנה מפיק לה מקרא דקדוש יהיה דבגמטריא תלתין הוי מלת יהיה ובר פדא מפיק כנגד נזיר נזרו שלשים פעם האמורים בתורה חסר אחד וס"ל דעיקר נזירות לא הוי אלא כ"ט ימים ומשום דיום שלשים מגלח ומביא קרבנותיו מש"ה תנא במתני' שלשים ונזר אלהיו על ראשו לאו ממניינא דהוא לשון כתר ועטרה דמתרגמינן כלילא ופי' הרמב"ם ז"ל וזה ענין מקובל ואמנם סמך לזה על דרך סימן ע"כ. ותלמודא אזיל ומפרש ומיישב כולהו מתני' דלקמן רפ"ג לרב מתנה כדאית ליה ולבר פדא כדאית ליה:

הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה. כלומר ל"ש כי אמר גדולה ול"ש כי אמר קטנה ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם לא הוי נזיר אלא שלשים יום וגדולה דקאמר כלומר גדול עלי הנזירות דטריחא עלי או קטנה כלומר דלא טריחא עלי כלל ואפילו

אמר מכאן ועד סוף העולם אינו נזיר אלא שלשים יום ופירשו התוס' דאם הוא ר"ל כן ה"ל מנין סוף העולם דיודע הוא שפיר דהעולם יש בו חמש מאות שנים מהלך והל"ל חמש מאות שנים ולפיכך אזלינן לקולא ע"כ:

הריני נזיר ויום א' הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר אחת ומחצה ה"ז נזיר שתים. וצריכא דאי תנא הריני נזיר ויום אחד ה"א הכא הוא דמחייב בשתי נזיריות לפי שאין נזירות ליום אחר אבל אמר הריני נזיר ושעה אחת אימא דתהוי כמ"ד שלשים וא' ויהא נזיר שלשים וא' יום קמ"ל ואי תנא שעה ה"א התם הוא משום דלא נחית לדוקא שאין נוזרין לשעות ולהכי חייב בשני נזיריות אבל אחת ומחצה דנחית לדוקא אימא לא לימני תרתי אלא מ"ה ימים בלבד קמ"ל דבכולהו חייב בשתי נזיריות ועיין עוד בתוס' י"ט. וכתבו התוס' הריני נזיר ויום אחד וסמך נזיר בדבורו אצל היום ואצל השעה הוי כאילו אמר הריני נזיר ונזיר יום א' או נזיר שעה או נזיר מחצה שלא היה יכול לקרב תיבת נזיר יותר אצל מחצה שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחצה דלא משמע מידי על מה מחצה על כן אמר נזיר אחת ומחצה וחשיב כאילו פירש ונזיר ומחצה פי' חצי נזירות ואם אמר בפירוש הריני נזיר יום אחד ואפי' שעה א' הוי נזיר שלשים יום שאין נזירות ליום א' וכ"ש לשעה הלכך הוי נזיר שתים עכ"ל ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שהוא מצא הגרסא הריני נזיר יום אחד הריני נזיר שעה אחת בלי וי"ו ע"כ:

נזיר שלשים ואחד יום. גמ' אמר רב האי דדייקינן ממתני' דכי אמר שלשים ושעה נעשה כמי שאמר שלשים וא' אינו חייב בנזירות אלא שלשים ואחד בלבד לא שנו אלא דאמר ל"א יום אבל אם אמר שלשים יום ויום א' נזיר שתים כיון דאמר לישנא יתירה דרב ס"ל כר"ע דדריש לישנא יתירא גבי בור ודות במתני' דבר"פ המוכר את הבית בבבא בתרא:

משנה ד

כשער ראשי ה"ז נזיר לעולם. לפי ששערות ראשו מרובין משני חייו ויהא מגלח כל ימיו בסוף שלשים ויביא קרבן רש"י ז"ל. ואיתה בפירקי' דף ז':

ואיזהו שמגלח א' לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות יש גורסין הרי עלי נזיריות וכו':

משנה ה

סתם נזרתי. עיין במה שכתבתי בשם הרא"ש ז"ל בפ' שני דנדרים סימן ד' גבי סתם נדרים:

רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל. דאמרינן כמנין גרעיני חרדל שבו קבל עליו ואין להם הפסקה כל ימיו ופירשו תוס' ז"ל מלא הבית או מלא הקופה פי' בית ריקם או קופה רקנית ולפיכך בודקין אותו ואם אמר אחת גדולה נזרתי נזיר שלשים יום דהא

דקאמר מלא הבית ר"ל אריכא לי הא מילתא כמלא הבית ואינו נזיר אלא שלשים יום ואם אמר סתם נזרתי רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל ונזיר כל ימיו לרבנן דמתני' דלעיל נזירות אחר נזירות ולרבי נזירות ארוך עכ"ל ז"ל. ובגמרא פריך ולחזייה כאילו היא מלאה קשואים ודלועין ותהוי ליה תקנתא אחר אותם עשרה אי שנים עשר דלועין שמחזיקה או תהוי כמאן דמליא בצק ויפטר בנזירות אחת ותירץ חזקיה דמתני' כר"ש דאמר ספק נזירות להחמיר בברייתא דמאה כור כתבתיה לקמן פ' שני סימן ח' ור' יוחנן מוקי לה אפילו כר' יהודה דאמר ספק נזירות להקל דהתם טעמא מאי אמר ר' יהודה ספק נזירות להקל דדילמא לא הוו ביה מאה כורין ולא נחית ליה לנזירות כלל ומספיקא לא אמרינן ליה דלהוי נזיר כי היכי דלא ליתי חולין בעזרה לכי מישלם נזירותו אבל הכא מ"מ הא נחית ליה לנזירות אי משום מלאה קשואים אי משום מלאה חרדל נזירות חיולא עליה ממה נפשך והאי דחזינן לקופה כאילו מלאה חרדל ולא חזינן כאילו מלאה קשואים ודלועין משום דר' יהודה ס"ל כרבי דאמר במתני' כי אמר הריני נזיר כשער ראשי אין זה מגלח אחת לשלשים יום משום דנזירות אריכתא קביל עילויה ואינו מגלח ומביא קרבן בסוף כל שלשים יום וכיון דההוא חד נזירות משיך כמלא הקופה לא מצית אמרת דליחזייה כאילו היא מלאה קשואים ולכי משלים נזירות כמנין קשואים שמחזקת ליתי קרבן דהואיל ועייל נפשיה לנזירות ואיכא למימר דחדא נזירות אריכתא כמנין חרדל קבל עליו לא מייתי קרבן מספיקא דדילמא פגע לאתויי חולין לעזרה והלכך לר' יהודה נמי לא מצי לסלוקי נפשיה מנזירות דלייתי קרבן ומש"ה לית ליה תקנתא ואע"ג דר' יהודה ס"ל כרבי כי אמר חרדל דחד נזירות קביל עליה פליג עליה גבי כמנין ימות החמה דלא בעינן שיאמר נזירות עלי ורבי ס"ל דאפילו כשאמר כמנין ימות החמה בעינן שיאמר נזירות עלי דתניא הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה כימי הלבנה מונה כימי הלבנה רבי אומר עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה וכמנין ימות הלבנה אבל אם לא אמר נזירות אלא הריני נזיר כמנין החמה חדא נזירות הוא דקביל עליה כמנין ימות החמה עד לעולם לשון אחר שס"ה פעמים שס"ה ימים:

משנה ו

הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני וכו'. אם פחות משלשים יום נזיר שלשים יום מידי דהיה אאומר הריני נזיר יום אחד ובפירקין דף ז' מוקי לה רבא בשהחזיק בדרך דהואיל והחזיק בדרך וקאמר מכאן עד מקום פלוני מוכחא מילתא דאדעתא דלהוי נזיר כל זמן שיהא בדרך קאמר [כו' עי' תוי"ט]. ופרכינן ולהוי כל פרסה ופרסה חד נזירות דדילמא האי דקאמר מכאן ועד מקום פלוני כל מנין פרסאות שמכאן ועד מקום פלוני קבל עליו

נזירות ויהא מגלח בסוף כל שלשים יום ויביא שלשה בהמות ואי הוו עד התם מאה פרסאות להוי נזיר מאה נזיריות ומוקי לה רב פפא באתרא דלא מנו פרסי ופרכי' ולהוי כל אוונא ואוונא פי' כל מחוז ומחוז של כרך חד נזירות דבכל המקומות מונים אווני ומשני כל מידי דאית ביה קיצותא לא קתני דלהוי כמאן דמקבל נזיריות הרבה שיהא מגלח בסוף כל שלשים ושלשים והראיה דתניא אמר הריני נזיר כל ימי חיי ואפילו אמר הריני נזיר עד מאה שנה או עד אלף שנים אין זה נזיר עולם שיהא מגלח בסוף השלשים אלא נזיר לעולם דכחדא נזירות אריכתא דמיא ואינו מותר בתגלחת כל ימיו אבל היכא דלית ביה קיצותא כגון כשער ראשי וכחול הים דאין לדבר קצבה איכא למימר דלהכי אמר הכי דנזירות הרבה קבל עליו כמנין שער ראשו והוא מגלח אחת לשלשים ובמסקנא מתרץ רבא דמ"ט מפרשינן דכשאמר מכאן ועד סוף העולם הוי כמ"ד אריכא לי מילתא כמכאן ועד סוף העולם ואינו נזיר אלא שלשים משום דהא קאמר אחת דמשמע חדא נזירות היא בלבד דקאמר אבל היכא דקאמר מכאן ועד מקום פלוני ולא אמר אחת לא אפשר למימר דקביל עליה בציר ממהלך הימים דאיכא מאותו מקום עד אותו מקום פלוני. ועיין בתוס' דף ז' עמוד שני מפני שהן מפרשין סוגיא זו בשיטה אחרת דפרכא דלהוי כל פרסה חד נזירות וכו' קאי אמתני' דמכאן ועד סוף העולם ע"ש:

משנה ז

הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה. דהיינו שס"ה חדשים יהיה נזיר נזירות אחר נזירות ומגלח בינתים ומביא קרבן דכיון דקאמר כמנין משמע נזיריות הרבה ולא נזירות ארוך והגרסא בירושלמי כמנין ימות השנה מונה נזירות כמנין ימות השנה וכן הוגה במשנת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל. ואיתה פ' אין בערכין דף ט' בברייתא:

וכיון שהשלים מת. בלשון שני פי' רש"י ז"ל טעמא דלא שייך השלמה בנזיר עולם דאילו הוה קיים הוה מיבעי ליה למיקם תו בנזירות ולאידך לישנא צריך להיות נזיר שס"ה פעמים שס"ה ימים ולא הוי השלמה כלל ע"כ. ור' יהודה לסיועיה לת"ק קאתי. וז"ל הה"ר יהוסף ז"ל על מה שפירש ר"ע ז"ל והביא מעשה להוכיח וכו' כתב פי' זה אינו נראה כי מה ראיה הביא מהמעשה וכי מי אמר לו שהשלים שיביא ראיה אך הגמרא מביא ראי' מזה שר' יהודה אינו סובר כרבי כיון שהוא אומר שהשלים ע"כ. ובגמ' תנו רבנן הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר עולם אבל אם אמר אפילו ק' שנה אפילו אלף שנה אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם דחדא נזירות אריכתא הוא דהויא משום דאית ביה קיצותא ואינו מותר בתגלחת כל ימיו ע"כ. ומצאתי בפ"ג דהלכות נזירות סי' י"ב

שכתב שם מהרי"ק ז"ל שהרמב"ם ז"ל נראה שלא היה גורס באותה ברייתא חילוק בין עולם לעולם אלא חילוק בין נוזר לעולם לנוזר לזמן קצוב ע"כ:

פרק ב

משנה א

הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' פ' התודה דף פ"א ובפ' המנחות דף ק"ג. וביד פ"א דהלכות נזיר סימן ט': וכתבו תוס' ז"ל דמפרש בתוספתא טעמא דב"ש דהאומר הריני נזיר מן הדבלה נקרא כנויי כנויין דנזירות וקרי לדבלה כנוי משום דבירוש' קרי לדבלה תירוש ע"כ:

בש"א נזיר. דס"ל לב"ש כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וב"ה סברי כר"ש דפטר בפ' המנחות והנסכים המתנדב מנחה מן השעורים מכלום מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים ומתני' דלא כר' נתן דהכא קתני לב"ה אפילו נדר לא הוי ובברייתא קאמר ר' נתן לב"ש נדור ונזיר ולב"ה נדר הוי ולא נזיר ולישנא אחרינא נמי דלא כר' נתן דמתני' קתני לב"ש הוי נזיר ור' נתן קאמר אליבא דב"ש נדר ולא נזיר וכדאמר נמי ר' יהודה. בפי' ר"ע ז"ל דס"ל הקדש בטעות שמיה הקדש. אמר המלקט לקמן רפ"ה:

וב"ה אומרים אינו נזיר. ופירשו תוס' ז"ל דאע"ג דאיהו נזיר קאמר הוי נדור לב"ש אליבא דר' יהודה משום דנזיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות וא"ת והא בנדרים מוכח דלר' יהודה בעינן שיאמר כקרבן בכא"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה כקרבן אבל כי אמר ככר זה עלי קרבן אין צ"ל כא"ף ע"כ בשנוי לשון כפי עניות דעתי ועיין במ"ש בסוף מתניתין דבסמוך. ובסוף פי ר"ע ז"ל וב"ה סברי דלא הוי נדור אבל הרמב"ם ז"ל פי' ולת"ק לב"ה נדור הוי ואסור בגרוגרות ובדבלה ור' יהודה אומר דאף לב"ש אינו נזיר אלא עד שיאמר ג"כ הרי הן עלי קרבן שזכר הנזירות והקרבן שהוא בתנאי נזיר ע"כ:

משנה ב

אמר אמרה פרה זו לא שהפרה עצמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשוב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רבוצה כ"כ בכח סבורים בלבם לומר כן ולפי שהרואה את הפרה חושב כן בלבו על הפרה לפיכך תולה בה המחשבה עצמה כמו והאניה חשבה להשבר ולא שהאניה חשבה כן אלא האדם הרואה האניה חושב עליה להשבר ותולה הפסוק המחשבה באניה ה"נ תולה המחשבה בפרה תוס' ז"ל:

הריני נזירה אם עומדת. הריני מוסב על האדם המקבל עליו הנזירות להכי קאמר הריני נזירה מפיק הֵא הריני נזיר מבשרה תוס' ז"ל ויש בזה להם עוד פירושים אחרים ע"ש:
אמרה הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחת אני בש"א נזיר וכו' בספר תוספות יום טוב נראה דגריס אמר הדלת הזה הריני נזיר אם נפתח אני וכתב אע"פ שבכתוב נמצא הדלת תסוב על צירה במשלי כ"ב וכן בבנין שלמה הדלת האחת גם ביחזקאל ושתים דלתות כבר אמר החכם הראב"ע ז"ל כל אשר אין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו ע"כ וכן הגרסא במשנה דבגמרא. אכן רש"י ורוב המדקדים נותנים טעם למה שהוא נקרא בלשון זכר ולמה שהוא נקרא בלשון נקבה ולדברים שנמצאו בכתובים בלשון זכר ובלשון נקבה. וצריכא לאפלוגי ב"ש וב"ה בגרוגרות ובפרה ובדלת דאי אתמר בגרוגרות לחוד ה"א התם הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר משום דגרוגרות ודבלה מיחלף בענבים דפירא בפירא מיחלף אבל בשר בענבים לא מיחלף ואי אתמר בשר ה"א הכא הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר משום דבשרא וחמרא אורחייהו דאינשי דאמרי בהדי הדדי שהן עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם אבל גרוגרות ודבילה דלאו בהדי יין נינהו אימא מודו ב"ש לב"ה קמ"ל ואי אתמר הני תרתי הני הוא דקאמרי ב"ש אבל דלת אימא מודו לב"ה קמ"ל ואי תנא דלת ה"א בהא קאמרי ב"ה אבל בהנך תרתי אימא מודו להו לב"ש קמ"ל:
הרי פרה זו עלי קרבן וכמו כן דמי דלת זו יהיו קרבן הרמב"ם ז"ל ובירושלמי לא גרסינן מלת עלי רק הרי פרה זו קרבן וכן הוגה ג"כ בספרו של החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל:

משנה ג

מזגו לו את הכוס וכו' עד סוף סימן ד' ביד פ"א דהלכות נזיר סימן י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו:
ואמר הריני נזיר ממנו פי' מן הכוס ה"ז נזיר פי' כל דין נזירות עליו תוס' ז"ל:
שהיתה שְׂכוֹרָה והוא שלא הגיעה לשכרותו של לוט שכל מי שהגיע לשכרותו של לוט הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחייב אותו בשום מעשה מן המעשים הרמב"ם ז"ל. כתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א שְׂכוֹרֶת ס"א שְׂכוּלֶת:
לא נתכוונה זו וכו' כלומר הרי הוא עלי קרבן כוס זה בלבד והאי דלא אמרה בפירוש הרי הוא עלי קרבן סברה אי אמינא הכי מייתי לי כסא אחרינא ומצערין לי אימא להו מילתא דפסיקא להו ותו לא מייתין לי:

משנה ד

ה"ז נזיר ואסור בכולן ובהא כ"ע מודו וכו' לשון ר"ע ז"ל. אמר המלקט ור' יהושע בן לוי סבר דאף ברישא פליג ר' שמעון דהא ע"מ כחוץ דמי דכיון דקביל עליה נזירות במקצת לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ומשום הכי תנאו קיים ואינו נזיר לפי שאין דבריו

הראשונים כלום משום דלר' שמעון לא הוי נזיר עד שיזור מכולן וכמו שכתבתי טעמו לעיל פ"ק בסימן ב'. ועיין בתוספות דר"פ אע"פ דף נ"ו שיישבו מתני' לדעת ר' מאיר דבעי תנאי כפול:

אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין ה"ז אסור [עי' בתוי"ט וכו'] והראב"ד ז"ל יאמר דערבך ערבא צריך דגם זו מנין לו ע"כ. ולע"ד נראה דמאתר דלא פליג עליה משמע דמודה לו הוא ז"ל בהא. וכתוב עוד בתוספות יו"ט [ד"ה ר"ש] דאיכא לסיועי להראב"ד ז"ל מדתני בסיפא ור' שמעון אוסר מטעמא דסבר צריכין שאלה משמע דע"י שאלה מותרין אף לר' שמעון והה"נ לאסור דקאמר ת"ק:

מפני שאיני יכול לחיות בלא יין. מפני שאני חולניי או מפני שאני חלוש או מפני שאני צריך להטמאות למתים וליטפל בהן בשכר מפני דוחקי וזהו אומנותי לפרנסת ביתי או מפני שאין קברין במקום הזה אלא הוא ה"ז מותר ור"ש אוסר. ובגמרא פריך אפכא איבעי ליה למיתני ור"ש מתיר כמו ברישא דהכא נמי חצי נזירות קביל עליו ואיהו ס"ל דאין נזירות לחצאין ומשני אימא נמי הכא בסיפא ה"ז אסור ור' שמעון מתיר ואב"א לא תיפוך דהתם ברישא כגון דנזר מחדא לרבנן דאמרי דאפילו לא נזר אלא מאחת מהן הוי נזיר מש"ה אסור ולר"ש דס"ל עד שיזיר מכולן מש"ה מותר אבל סיפא מיירי דנדר מכולהו ואתשיל מחדא דקאמר אבל סבור הייתי שחכמים מתירין לי וכו'. לרבנן דאמרי אפילו לא נזר אלא מאחת מהן הוי נזיר כאיסורו כך התרו הלכך נמי כי מתשיל מחדא מינייהו אשתרי ולר"ש דאמר עד שיזיר מכולן כי מתשיל נמי לחכם אחדא מינייהו לא מפקע נזירותיה מיניה עד דמתשיל אכולהו מש"ה קתני ור"ש אוסר ואיבעי' אימא בנדרי אונסין קמיפלגי ובפלוגתא דשמואל ורב אסי רבנן סברי כשמואל דלא בעו שאלה לחכם ור"ש ס"ל כרב אסי דבעי שאלה לחכם וכדפי' רעז"ל והקשו התוס' וא"ת ומי דמי לנדרי אונסין התם בשעת הנדר לא ידע האונס והוא סבור לילך ולאכול וגמר ונדר ולהכי צריך לשאול מדרבנן למ"ד אבל הכא בשעת הנדר ידע האונס ובסתמא לא גמר ונדר ואיכא למימר דלכ"ע לא בעי שאלה. ומפרש ר"ת נמי שהאונס בא אחרי כן כגון דבשעת הנדר היה ברי וחזק ויכול לחיות בלא יין ולבסוף החליש או תחלה היה עשיר ולא היה צריך ליטפל למתים ולבסוף העני א"נ הכא פליגי היכא דאין פיו ולבו שוין כדפליגי בהא התם אמוראי וכמו כן במתני' פיו היה להיות נזיר מיין אבל לבו לא היה ומאי דאמר אבל כסבור הייתי פי' בלבי כשעשיתי הנדר ע"כ. וכזה הלשון האחרון פי' ג"כ רש"י ז"ל בלשון שני:

משנה ה

הריני נזיר ועלי לגלח נזיר וביד כולה מתני' עד סוף סימן ו' פ"ח מהלכות נזירות סימן י"ח עד סוף הפרק:

משנה ו

ושמע חברו ואמר ואני בכדי נקטיה דהא בראשון נמי פליגי תוספות ז"ל:

משנה ז

הריני נזיר לכשיהיה לי בן וכו' עד סוף סי' ח' שם ביד ספ"א:

נולד לו בת טומטום ה"ר יהוסף ז"ל מחק מהאי רישא מלות נולד לו:

ואם אמר כשאראה לי ולד וכו' ה"ג לה בקצת נוסחאות בגמ' וי"ס דגרסי כשאראה כשיהיה לי ולד ומ"מ קשה דאמאי איצטריך למתני מלת כשאראה ובגמ' מפרש דהא קמ"ל דלא תימא ולד דמיתשב ביני אינשי בעינן דהיינו בן ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל הואיל והני נמי איקרו ולד הרי זה נזיר. ונראה לע"ד דבהא מתורץ קצת מלת כשאראה דה"א דלא מחייב בנזירות לכל הפחות עד שיראה אותו גדול אותו הבן או אותו הולד כל דהי קמ"ל דאפי' הכי מיד שנולד מתחייב בנזירות. ומיהו שם ביד ס"פ שני לא קתני מלת כשאראה רק כשיהיה כמו ברישא: וה"ר יהוסף ז"ל מחק מלת כשיהיה:

משנה ח

בפי' ר"ע ז"ל ומתני' ר' יהודה היא דאמר לא מחית איניש נפשיה אספיקא. אמר המלקט בברייתא גבי הריני נזיר ע"מ שיש בכרי הזה מאה כור והלך ומדדו ומצאו שנגנב או שאבד ר"ש אוסר שספק נזירות להחמיר ור' יהודה מתיר שספק נזירות להקל ובטור הביא מילתיה דר"ש באבן העזר סימן קנ"ו:

חזרה וילדה פי' בתוס' מהריון אחר ה"ז נזיר ודאי לר' יהודה ע"כ:

משנה ט

הריני נזיר ונזיר לכשהיה לי בן וכו' עד סוף הפרק ביד פ"ד דהל' נזירות סי' ג' ד' ה':

משנה י

בסוף פי' רעז"ל ונמצא מפסיד כל אותן הימים שמנה יותר משבעים. אמר המלקט פי' הרמב"ם ז"ל ולשונו ז"ל שם בפ"ד סותר עד שבעים ע"כ אבל רש"י ז"ל פירש סותר הכל וצריך למנות מאה אחר שישלים תגלחת בנו ופי' ז"ל עוד וה"מ בנזירות מרובה אבל בנזירות מועטת אינו סותר כלל כדתנא לעיל מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו ואינו סותר וטעמא כדאמרן שאין תגלחת בינתים וכחד נזירות אריכא הוא וז"ל תוס' ז"ל עד שבעים לא הפסיד כלום פי' דאע"ג דמיד כשיולד בנו צריך להניח

את שלו ולמנות את של בנו שהרי קבלו תחלה כדאמרי' לעיל אפ"ה כיון דשל בנו מובלעים בתוך המאה יום עולין לשל בנו ולשלו וישלים מאה יום ויגלח על שניהם ויביא שני קרבנות וה"ה לעיל כי אמר הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר והתחיל למנות את שלו אם נולד לו הבן למניינו ביום ראשון דאותן שלשים יום עולין היו לבנו ולעצמו כיון דשל בנו מובלע בשל עצמו דאידי ואידי שלשים יום ודוקא כי קבל נזירות דבנו ברישא דמיד שנולד הוי זקוק למנות אותו מהני הבלעה אבל קבל נזירות דמאה יום ברישא אפילו נולד לו הבן קודם ע' יום צריך להשלים ק' יום ברישא כשקבל עליו תחלה דלא חייל נזירות בנו עליו קודם השלמת נזירותו אלא משלים נזירות מאה ויגלח ויביא קרבן לנזירותו ושוב יעשה נזירות דבנו שלשים יום ויגלח לשלשים ויביא קרבן:

לאחר ע' והיינו ע"א סותר ולא גרסינן שבעים יום דהא אינו סותר ע' וה"פ מניח את שלו ומונה את של בנו ולאו דוקא סותר אלא כלומר מניח את מניינו ומונה שלשים לבנו:

שאין תגלחת פחות משלשים יום פי' לכך אין עולין שאר הימים שעד ק' יום לנזירות דבנו לפי שאין נזירות דבנו פחות משלשים יום וליכא שלשים יום עד גמר השלמת ק' ולכך זקוק להפסיק מניינו הואיל דנמשך דבנו על ימי נזירותו ולשון תגלחת אינו מכוון דטפי הל"ל שאין נזירות פחות משלשים יום ונקט שאין תגלחת למימר דכשישלים של בנו יחזור למניינו וישלים נזירות המאה יום ויגלח בסוף כל המנין אחת לכולם אבל בסוף מנין דבנו אינו מגלח דא"כ לא יוכל להשלים אח"כ נזירות שלו דליכא שלשים יום מנזירות עכ"ל ז"ל. ובגמ' אמר רב יום ע' עולה לכאן ולכאן ופירשו תוס' ז"ל לפי שיטתן פי' נולד לו בן ביום ע' מקצת היום שקודם הלידה עולה למנין המאה והרי עשה ע' יום מן הקו"ף שהוא יום שלשים וא' ומקצת היום שאחר הלידה עולה לתחלת הנזירות ולא ימנה אלא עד כ"ט יום הרי ביום צ"ט שלמו שלשים לבנו ונפקא מינה השתא שיום ע' עולה לכאן ולכאן שיוכל לגלח ביום הק' שהוא יום ל"א מתוך שאותה תגלחת עולה לנזירות בנו מן הדין שהוא יום שלשים לבנו עולה נמי גם לנזירות דנפשיה שהוא ק' יום אע"פ שאם לא נולד לו הבן לא יהיה יכול לגלח על נזירותו אלא ביום ק' וא' השתא כשנולד הבן יכול לגלח ביום המאה ע"כ. ומ"מ רב נשאר מוקשה ממתני' אלא דקאמר תלמודא דאיהו ס"ל כותיה דר' דמשמע בברייתא דסבירא ליה דמקצת היום ככולו:

פרק ג

משנה א

מי שאמר וכו' בפ"ק דמכלתין דף ה'. וביד כולה מתני' עד סוף סימן ב' רפ"ד דהלכות נזירות וסימן ב':

ואם גלח ליום שלשים אית דגרסי יום שלשים:

משנה ב

מי שנזר שתי נזירות בפ"ק דמכלתין דף ה' ודף ו'. ובירושלמי פ' ואלו מגלחין דף פ"ב. וביד פ"ג דהלכות נזירות סימן ו':

שאם גלח את הראשונה יום שלשים מגלח את השניה יום ס' ואם גלח יום ס' חסר אחת יצא שיום שלשים וכו' כך צ"ל:

משנה ג

מי שאמר וכו' פ"ק דמכלתין דף ו': וכתבו שם תוס' ז"ל סותר שבעה היינו שאסור לשתות ביין ולהטמא למתים עד שיביא קרבנותיו ע"כ. וביד כולה מתני' עד סוף סימן ד' פ' ששי דהלכות נזירות סימן ג' ד'. בפי' ר"ע ז"ל ר' אליעזר אומר וכו' וטומאה דלאחר מלאת לר' אליעזר אינה סותרת אלא ז'. אמר המלקט כדאמר במתני' דלקמן בסמוך גבי נטמא יום מאה ואחד דהוי אחר מלאת דאינו סותר אלא ז' שיעור שיטהר ויביא קרבנותיו דהני ז' כנגד ז' ימים שמונה בהן שלישי ושביעי ומגלח בשביעי ותגלחת טהרה לאחר מלאת ס"ל נמי ז' כתגלחת טומאה דקים להו לרבנן דאין תגלחת כדי לכוף ראשו לעיקרו בפחות מז' ימים ופליג ר"א אמתני' דלקמן דבפ"ג מינין דקתני גלח או שגלחוהו לסטים סותר שלשים יום דלדידיה אינו סותר אלא ז' ימים א"נ לא פליג דההיא מיירי בתוך ימי נזירותו כדפי' שם רש"י ז"ל ועיין במ"ש שם בסימן ג'. ומה שפירש ר"ע ז"ל ור' אליעזר דס"ל שהנטמא ביום מלאת ממש סותר שלשים בלבד. אמר המלקט כדאיתיה במתני' דבסמוך:

משנה ד

הריני נזיר מאה יום וכו' בפ"ק דמכלתין דף ו'. וכתבו תוס' ז"ל דלכך אינו סותר אלא שלשים כשנטמא ביום ק' וא' דהואיל ויום ק' וא' יום תגלחת ויום הבאת קרבנותיו גזרינן אטו היכא דנטמא ביום שלשים היכא דאמר הריני נזיר סתמא והוי יום שלשים יום תגלחת מן התורה משום דאמרינן מקצת היום ככולו וסותר כל שלשים מדין תורה כדלעיל וגזרינן יום ק"א אטו יום שלשים וה"ה לעיל ה"מ למיתני הכי גבי הריני נזיר נטמא יום שלשים וא' סותר הכל מדרבנן ע"כ:

משנה ה

אפילו היה שם שלשים יום אין עולין לו מן המנין לענין דאינו מביא קרבן טומאה דרחמנא מועטיה מקרבן בגמרא אבל הא פשיטת דהימים אינם עולין דאפילו מנה בטהרה ונטמא סותר את הראשונה וכ"ש שאין עולין לו כי נטמא מעיקרא תוס' ז"ל בריש פירקין. ופי' ה"ר יהוסף ז"ל אין עולין לו מן המנין פי' אע"פ שטומאת בית הקברות אינה סותרת מכל מקום אין אלו הימים עולין לו מן המנין וגם אם נטמא שם בטומאה אחרת שחייב עליה קרבן אינו חייב קרבן כיון שלא התחיל כבר למנות אבל אם יצא מן הקברות אחר נזירותו ונכנס לשם כשהוא טהור אז עולין לו הימים שהוא בין הקברות מן המנין של נזירותו ואם נטמא בטומאה אחרת שחייב עליה קרבן מביא קרבן על טומאתו ור"א חולק על זה שאם נטמא ביום שטהר שהתחיל למנות אינו מביא קרבן טומאה עכ"ל ז"ל:

ואינו מביא קרבן טומאה אם נטמא טומאה שהנזיר מגלח עליה וכן נמי אינו טעון גלות:

יצא ונכנס פי' אע"פ שחזר ונכנס מאחר שהזה שלישי ושביעי וטבל עולין לו מן המנין ומביא קרבן טומאה אבל אם חזר ונכנס קודם הזאה וטבילה פשיטא שאין עולין לו מן המנין. וביד פ' ששי דהלכו' נזירות סימן ז' עד סוף סימן י':

ר' אליעזר אומר לא בו ביום כלומר אם נכנס בו ביום שנטהר אין מביא קרבן טומאה עד יום שני שהתחילה הטהרה שנאמר והימים הראשונים יפלו דבעינן שיסתור שני ימים ואז מביא קרבן טומאה וה"ה דמצי למיתני פלוגתייהו בנזיר טהור שנטמא ביום ראשון של קבלת נזירותו דלרבנן מביא קרבן טומאה ולר"א אינו מביא קרבן טומאה אלא מונה ז' ימי טומאה ומזה ושונה וטובל ומונה כ"ט ימים ליום הראשון שמנה ומגלח ביום שלשים שהוא שלשים ואחד לנזירותו תוס' ז"ל בריש פירקין:

משנה ו

מי שנזר נזירות מרובה וכו' ביד פ' שני דהלכות נזירות סימן כ' עד סוף הפרק. ואית דגרסי נזירות הרבה והפירוש ר"ל יותר משלשים יום:

בש"א שלשים יום בין ב"ש בין ב"ה כולהו סברי דארץ העמים משום גושא גזרו עליה וקלישא טומאתה ולאפוקי דלאו משום אוירא וחמירא טומאתה והאי דאמרו דתהדר לנזירותה קנסא בעלמא הוא דקנסוה. ב"ש סברי כסתם נזירות דהיינו שלשים יום קנסינן וב"ה סברי כתחלת נזירות קנסינן:

והורוה ב"ה פ' בתולה נשאת (כתובות דף ז') ילפינן מהכא דאיכא נמי היראה לאיסור וכתבו שם תוס' ז"ל אע"ג דמבית חשמונאי היתה שהרי אם מונבז המלך היתה כדאמרינן

במתני' דבפ"ג דיומא ומלכות הורדוס מאה ושלש שנים בפני הבית והלל לא נהג נשיאותו עד שלש שנים לאחר מלכות הורדוס כדאמרינן הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותם בפני הבית מאה שנה מ"מ כבר היה לו אז תלמידים שהורוה ע"כ:

משנה ז

מי שהיו שתי כיתי עדים וכו' ירושלמי פ' האשה שלום ובפ' היו בודקין. וביד פ"ג דהלכות נזירות סימן ט':

אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש אית דגרסי שנדר שתים שנדר חמש והכל אחד. ובגמ' מתני' דקתני דב"ש וב"ה פליגי בשתי כיתות דלא כר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאיהו אמר לא נחלקו אלא על כת אחת שאחד אומר שתים ואחד אומר חמש שבש"א נחלקה עדותן ובה"א יש בכלל חמש שתים אבל בשתי כיתות אפילו ב"ש מודו דיש בכלל חמש שתים. ולשון תוס' מתני' דקתני דפליגי ב"ש וב"ה בשתי כיתי ולא באחת דלא כתנא דר' ישמעאל ע"כ ופלוגתא דכוותה בין ב"ש וב"ה לגבי דיני ממונות איכא בפי חזקת הבתים דף מ"א ובפ' זה בורר דף ל"ח. ור"ש בן אלעזר ס"ל כדברי ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא:

פרק ד

משנה א

ואני ואני וה"ה טובא ואפילו עד מאה ויותר ובלבד שיהא כל אחד בתוך כדי דבור חברו שלפניו ומוכח בגמ' בהדיא דתרי ואני [הגה"ה אכן ה"ר יהוסף ז"ל הגיה ואני שלישי] בלחוד גרסינן דתנא לאו כי רוכלא ובחד ואני נמי הוה סגי אלא משום דבעי למיתני סיפא הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין מכלל דאיכא אמצעי ומש"ה קתני ואני ואני הרי זימני. ותוס' ז"ל כתבו וא"ת דהיא גופה תיקשי דליתני חד ואני וסיפא ליתני הותר הראשון הותר השני הותר השני לא הותר הראשון וי"ל דלמ"ד לקמן חד בחבריה מיתפיס נקט למידק מיניה אחרון הוא דליכא אחריני בתריה אבל אמצעי דאיכא אחריני בתריה משתרי אותו שאחריו כדדייק לקמן ולמ"ד דמקמא מתפיס נקט אמצעי למידק כדבסמוך ראשון הוא דשרי אחריו הא אמצעי לא הותר שלאחריו דבקמא מתפיס ע"כ. ובירוש' כן היא מתניתא ואני ואני מאן תנא ווין ר' יהודה ברם כר' מאיר אני אני. וביד פ"ג דהלכו' נדרים סימן ג' ובפ"ד סימן ט' י'. ובטור יו"ד סימן רכ"ט. וכתב הר"ב אלפסי ז"ל בר"פ שבועות בתרא דלרבא דהתם אע"ג דמתפיס בשבועה לאו שבועה מתפיס בנדר מיהא נדר הוא והביא ראיה מדתנן הכא ואני ואני הרי כולם

נזירין וכתב שם עליו הר"ן ז"ל וכי תימא והא אוקימנא להההיא מתני' בגמ' דוקא תוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא ואי מתפיס בנדר נדר אפילו לאחר כדי דבור נמי. לאו קושיא היא דאי אמר ואני כמוך הכא נמי אלא התם לא אמר אלא ואני ולאחר כדי דבור לא משמע מידי וכי תימא וכיון דבתוך כדי דבור מיתוקמא מנלן דמשום דמתפיס הוא דילמא טעמא דכולן נזירין משום דכל חד מינייהו אמר ואני נזיר לאו מילתא היא דקתני סיפא הותר הראשון הותרו כולן ואילו אני נזיר קאמר אמאי הותרו כולם אלא ודאי ואני כמוך וש"מ דמתפיס בנדר נדר ותנן נמי הריני כשמשון כבעל דלילה ה"ז נזיר כ"ש היכא דאמר הריני נזיר כפלוני נזיר שהוא בימיו ותנן נמי כאמרא כדירין כעצים כאשים וכן מוכח בגמ' דנדרים בכמה דוכתי וכל זה סיוע לדברי הרב אלפסי ז"ל ע"כ בקיצור. וכתב עוד שם דמתפיס בנדר סוף דבר היינו שתלאו בנדרי הקדש דהיינו כאמרא כדירים וכו' דבלאו הכי נדר ראשון לא משכחת לה אבל שבועות במתפיס ליכא כלל דאי איתא שבועה במתפיס שבועה קמייתא במתפיס היכי משכחת לה והאריך ע"ש:

פי כפיו וכו' פ' שני דהלכות נזיר סימן ד'. בפי' ר"ע ז"ל והוא שיאמר פי כפיו מיין. אמר המלקט אבל אם לא פירש כך אפילו אמר פי נזיר ושערי נזיר הוי כאומר ידי נדרה או רגלי נזירה דלא אמר כלום אבל אם אמר באבר שהנשמה תלויה בו כגון שאמר ראשי נזירה או כבדי נזירה ה"ז נזיר:

הריני נזיר ושמעה אשתו וכו' ביד עד סוף סימן ב' פי"ג דהלכות נדרים סימן י"א י"ב י"ג י"ד. ובטור י"ד סימן רל"ד:

הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני נדרים פ' נערה המאורסה (נדרים דף ע':)

משנה ב

הריני נזיר ואת וכו' ודוקא כשאמר לה בלשון שאלה וכו' ה"ז יפר ואם הפר לה שלו בטל שזה כמי שתלה נדרו בנדרה כך כתוב בהרמב"ם ז"ל שם פי"ג אלא שהרב בעל תוספות יו"ט מצאתי שהגיה לשון הרמב"ם ז"ל כך כדי שיבוא מכוון עם נוסח לשון משנתנו א"ל הריני נזיר ומה תאמרי האת נזירה כמותי ואמרה אמן ה"ז יפר את שלה ושלו קיים א"ל הריני נזיר אם את נזירה כמותי ואמרה אמן שניהם נזירים ואם הפר לה שלו בטל ע"כ: אכן ה"ר יהוסף ז"ל הגיה במשנה ושלו בטל:

משנה ג

האשה שנדרה בנזיר פ' אלו נדרים (נדרים דף פ"ב) ובפירקין דף כ"א:

הרי זו סופגת את הארבעים משנה שאינה צריכא היא ובגמ' בעי למידק מינה דבעל מיגז גייז משעת הפרה ואילך וסיפא קיימא אריש ואף על פי שהפר לה סופגת את

הארבעים על מה שעשתה קודם הפרה מה שא"כ בהתרת חכם ודחי לה לעולם בעל מיעקר עקר ולא קיימא סיפא אריש ואגב דבעי למיתני סיפא אינה סופגת קתני רישא סופגת וכתבו תוס' ז"ל וסיפא איצטריכא ליה למיתני לאפוקי דר' יהודה דאמר דכי נמי הפר לה בעלה ושתתה יין לוקה מכת מרדות וא"ת מאי איריא הפר לה ואח"כ היתיה שותה לישמעינן שתתה ונטמאת ואח"כ הפר לה דאינה סופגת כיון דמיעקר עקר וי"ל משום דר' יהודה נקט הכי דאפילו בהפר ואח"כ שתתה סופגת מכת מרדות אע"ג דכבר הפר כיון דלאיסורא נתכוונה ע"כ:

הפר לה בעלה והיא לא ידעה. בגמרא בברייתא מפיק לה מקרא דכתיב אשה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכא כפרה וסליחה דאי ידעה אמאי צריכה סליחה וכפרה. וביד פי"ב דהלכות נדרים סימן י"ח י"ט. ושם פסק כר' יהודה משום דמשמע ליה דר' יהודה לאו לאפלוגי אתא אלא לפרושי וכתב הר"ן ז"ל בפ"ד דכתובות למה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרין ע"כ:

משנה ד

האשה שנדרה בנזיר והפרישה וכו'. תוס' פ' טרף בקלפי (יומא דף מ"א) ובפירקין דף כ"א. ותוס' דפ"ק דסוטה דף ו' ודפ' היה נוטל (סוטה דף כ"ג.) וביד פ"ט דהלכות נזירות סימן ט' י' וברפ"ה דהלכות פסולי המוקדשין:

תצא ותרעה בעדר. משום דבעל לא משעבד לה להביא קרבנותיה ולכך לא חייל עלה קדושה כלל ובגמרא מוקי לה רבא אפילו כר' יהודה דסבר בעל משעבד כדתנן בסוף נגעים ר' יהודה אומר אף ע"י אשתו מביא קרבן עשיר וכן כל קרבן שהיא חייבת דע"כ לא קאמר ר' יהודה דמשעבד לה אלא במילתא דצריכא לה אבל במילתא דלא צריכא לה כי הכא שהפר לה לא משהעבד לה ואיכא לישנא אחרינא בגמרא לרבא לאוקומי נמי מתני' ככולי עלמא:

ואם שלה היתה הבהמה. עיין במה שכתבתי בפ' בתרא דנדרים סימן ח'. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל אם משלו היתה הבהמה תצא ותראה בעדר ואם משלה היתה הבהמה החטאת וכו':

החטאת תמות. דכיון דבעיא כפרה וסליחה כדכתיב לעיל הויא כחטאת שמתו בעליה. וכתבו תוס' ז"ל דה"ה דהכא נמי גבי בהמה מצי למיתני לא נהנין ולא מועלין כדתני בסיפא גבי מעות:

והשלמים יקרבו שלמים וכו'. יש גורסים תקרב:

ואינם טעונים לחם. בגמרא איכא ארבעה אלים נעשין כמציתם ואינם טעונין לחם שלו ושלה ושלאחר מיהה ושלאחר כפרה שלו דבסמוך דהאיש מדיר את בנו בנזיר. ושלה דמתני' ושלאחר מיתה דפ"ג דמעילה תנן מת היו לו מעות סתומין וכו'. ושלאחר כפרה סברה הוא שלאחר מיתה מ"ט דלא חזי לכפרה שלאחר כפרה נמי הא לא חזי לכפרה וכתבו תוס' ז"ל וה"ה דה"מ למיתני ואינם טעונים לא לחם ולא זרוע להתבשל עם האיל ולעשות תנופה כדקתני בברייתא:

היו לה מעות סתומין יפלו לנדבה. אע"פ שדמי חטאת מעורבין בהן הלכה למשה מסיני דמעות סתומין יפלו לנדבה וריש לקיש מייתי לה מקרא ועיין ברש"י ז"ל ובתוס' ז"ל דמוכח מפירושם ז"ל דהני טעמי לא קאי רק אמתני' דרפ"ג דמעילה דאמתני' לא קשי מידי דמצינן לאוקומה בדאמרה לנזירותי ולכך יפלו לנדבה דאי בעי מייתי בכולן עולה אבל אמתני' דהתם קשיא ליה דע"כ מיירי היכא דאמר לקרבנות נזירותי דאל"כ אמאי תנא מעות סתומין והא בסתומין איירי ברישא דהתם אבל במתני' ברישא איירי בבהמות ועתה התחיל לשנות דין דמעות סתומין ולהכי לא פריך תלמודא והלא דמי חטאת מעורבין רק אמתני' דהתם. וכתבו תוס' ז"ל בפ' כל שעה (פסחים דף כ"ח) דבכל מקום דמזכיר ים המלח בע"ז ובשאר דוכתי לא מזכיר שחיקה ובכמה דוכתי מצינו דקתני ים המלח ואפ"ה מהני בשאר נהרות דבסוף כל הצלמים תנן ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח ואמרינן התם בגמ' גבי חבית שקול ד' זוזי ושדי לנהרא וכן בנזיר ובמעילה תנן גבי מפריש מעות לנזירותו ומת יוליך הנאה לים המלח אלמא הקדש בעי ים המלח ובערכין אמרינן גבי הקדש שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ע"כ ועיין ג"כ בתוספות דבר"פ בתרא דבכורות:

יביאו שלמים ואין צריך לומר דאין מועלין בהן והכי מפ' בפ"ק דמעילה רש"י ז"ל. וכתוב בתוס' י"ט ועוד דממתנין גופה מפורש דמידי הוא טעמא דיפלו לנדבה אלא משום דדמי שלמים מעורבין בו ש"מ דבשלמים אין מועלין ע"כ:

משנה ה

נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר. ביד ספ"ד דהל' נזירות. ומתני' דלא כר' אליעזר שהוא סובר אפילו נזרקו עליה כל הדמים יכול להפר דתגלחתה מעכבתה מלשתות יין כדאמרי' במתני' דבספ"ג מינין ואחר ישתה הנזיר יין אחר מעשים כולם הלכך כיון דלא גלחה אסורא ביין והוי נוול לה דכתיב ותירוש ינובב בתילות הלכך מצי מפר אע"פ שנזרקו עליה כל הדמים:

ר' עקיבא אומר אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר. משום הפסד קדשים דהואיל ואין הבעלים מתכפרין אין הבשר נאכל ובגמרא פריך ואמאי הוי הפסד קדשים לזרוק דמן שלא לשמן ויתיר בשר באכילה בזריקת דם שלא לשמן דמי לא תניא כבשי עצרת וכו' ומשני אי דשחט עולה או שלמים ברישא ה"נ דאפשר למהוי להו תקנתא בזריקה אלא הב"ע כגון דשחט חטאת ברישא וכדתנן לקמן בפ"ג מינין ואם גלח על אחד משלשתם יצא ואי מפר לה בעלה תו לא הוי לה תקנתא דהויא לה כחטאת שנתכפרו בעליה וגם אינו יכול לזרוק דמה לשם שלמים דחטאת שלא לשמה פסולה:

בד"א דכיון דנזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר בתגלחת הטהרה הואיל ושותה יין בו ביום כדאמרן:

אבל בתגלחת הטומאה יפר. אע"פ שקרבו הקרבנות של תגלחת הטומאה מפני שהיא עדיין צריכה למנות נזירות אחרת:

רבי אומר וכו'. בגמרא במשנה ר' מאיר אומר וכו' וכן הוגה בסוגיית הגמרא גם כן בתלמודו של הרב בצלאל אשכנזי ז"ל. וראיתי כתוב בתוספות אפי' בתלמוד המוגה הנזכר אי נמי משום דר"מ קאמר האי לישנא אי אפשי קאמר ת"ק נמי אי אפשי ע"כ. פי' דבזה תרצו קושיא שהקשו דת"ק הל"ל משום ענוי ולא לישני דאי אפשי ובתחלה תרצו דהאי בד"א קאי אדר"ע דקאמר אפילו נשחטה עליה אחד מן הבהמות אינו יכול להפר אע"ג דאסירא ביין עד שישחטו שאר הבהמות ויזרוק דמן בשביל ענוי פורתא אינו יכול להפר בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא ענוי נפש גדול שסותרת ובעיא למימני נזירות אחרת יכול לומר אי אפשי בנוול גדול ע"כ בשנוי לשון קצת כפי הנלע"ד. ומפ' בגמרא דר"מ לא סגי ליה בפאה נכרית דאיידי זוהמא דאית בה לא ניחא ליה הלכך יכול להפר:

משנה ו

האיש מדיר וכו'. בפירקין דף כ"ד. וב"ש פליגי דאינו יכול להדיר וסתם לן תנא כב"ה והיא אחת מקילי ב"ש וחומרי ב"ה ושם בעדויות בעה"י נכתוב טעם למה לא שנאה שם. והלכה מפי הקבלה היא שהאיש מזיר ולא האשה ומיחוי נמי הלכה ובנו ולא בתו. וביד פ' שני דהלכות נזיר סימן י"ג י"ד ט"ו ובפ"ט סימן י"ב:

כיצד גלח וכו'. כדפי' ר"ע ז"ל פירשו הרמב"ם ז"ל אינל תוס' ז"ל כתבו דל"ג כיצד וכן משמע מפי' רש"י ז"ל:

גלח או שגלחוהו. דאין לך מחאה גדולה מזו ול"מ גלח או שגלחוהו אלא אפילו מיחה או שמיחו בדברים שאין רצונם שיעשה נזיר מתבטל הנזירות תוס' ז"ל. בסוף פי' ר"ע

ז"ל ודוקא כשמיחה הוא או מיחו הקרובים מיד אבל אם התחיל וכו'. אמר המלקט כן פירשו תוס' והרמב"ם ז"ל אבל רש"י ז"ל פי' או שמיחה הבן תוך ימי נזירותו ואפילו ביום אחרון. ומצאתי שכתב ה"ר יהוסף ז"ל כיצד גלח וכו' פי' חסורי מחסרא והכי קאמר בד"א בזמן שלא מיחה וכו' אבל אם מיחה מחוי כיצד גלח וכו':

משנה ז

האיש מגלח על נזירות אביו וכו'. ביד פ"ח דהלכות נזירות סימן ט"ו י"ו י"ז:

ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. ואפילו שלא הניח בן והיא יורשת ויש גרסא אחרת במשנתנו והיא גרסת התוס' בגמרא וז"ל האיש מגלח על נזירות אביו ואין אשה מגלחת כיצד מי שהיה הוא ואביו נזירין והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ר' יוסי אומר הרי אלו יפלו לנדבה ואין זה מגלח על נזירות אביו הרי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומין ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבי זה שמגלח על נזירות אביו הכי גרסי' בפירוש קדמונים ובפירוש רבינו ברוך ובהרבה ספרים היא דהוא ואביו נזירין מגלח על מעות אביו ואם בחיי אביו אינו מגלח עכ"ל ז"ל ושתי הנוסחאות הללו נדפסו בגמרא ראשונה של רש"י ז"ל ושניה לדעת תוספות ז"ל וקצת הפסק גמרא בינתים. ומלת סתומין דבמשנה זו לכולהו גרסאות דחוקה היא דפשיטא דמעות סתם הוו סתומין. ועיין במה שכבר כתבתי בסוף"ג דמסכת סוטה:

א"ר יוסי הרי אלו יפלו לנדבה: בגמרא בעי אי פליגי רבנן עליה דר' יוסי או לא ואת"ל פליגי ארישא הוא דפליגי דרבנן דאמרי שאף מגלח על נזירות אביו לא שאני להו לרבנן בין רישא לסיפא שבכולן האיש מגלח על נזירות אביו או אסיפא פליגי דרבנן ס"ל אפכא ממאי דס"ל לר' יוסי דבמאי דקאמר ר' יוסי בסיפא דמגלח ס"ל לרבנן דאינו מגלח ולמאי דשמיע להו מר' יוסי דאמר ברישא דאין זה מגלח של נזירות אביו ס"ל לרבנן דמגלח ת"ש כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו מי שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא זהו שמגלח על מעות אביו אבל מי שהיה הוא ואביו נזירין והפריש אביו מעות לנזירותו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי ר' יוסי ר' אליעזר ור"מ ור' יהודה אומרים זהו שמגלח על מעות אביו ומדקתני ר' אלעזר ור"מ ור' יהודה אומרים זהו שמגלח אלמא דארישא ואסיפא פליגי והכי משמע זהו שאמרו שמגלח על מעות אביו אבל מי שהיה נזיר בחיי האב שכבר נתחייב בקרבן אחד בפני עצמו אין מגלח על נזירות אביו וש"מ דארישא ואסיפא פליגי ש"מ. זהו פי' רש"י ז"ל בסוגיא זו ולע"ד צ"ע זה האבל דקאמר אם אין בו טעות אבל אני נלע"ד שצריך להיות כך אבל מי שלא היה נזיר בחיי האב שלא נתחייב בקרבן אחד בפני עצמו אין

זה מגלח וכו' וסברות הפוכות איכא בינייהו ודוחק לפרש דוהכי משמע זהו שאמרו שמגלח על מעות אביו דקאמר רש"י ז"ל קאי אמילתיה דר' יוסי דברישא דעיקר מילתיה משמע דלא הוי רק אהרי אלו יפלו לנדבה ועוד דאין זו שיטת דרך התלמוד למידק מת"ק לתנא בתרא אלא מתנא בתרא לת"ק וכבר אפשר לומר דכמו דדייקי' מחנא קמא לתנא בתרא כלשון שהוא כתוב בדפוס דייקינן נמי ממלת זהו דקאמרי תנאי בתראי לת"ק וכדכתיבנא שסברות הפוכות איכא בינייהו ומ"מ העיקר חסר מן הספר אבל לדעת תוס' ז"ל בגרסתם במשנתנו הכא התא שמע קאי לומר דארישא פליגי:

פרק ה

משנה א

בש"א הקדש טעות וכו'. פ' וש נוחלין דף ק"כ ובפ' המנחות דף ק"ב ובפ' שום היתומים (ערכין דף כ"ג.) וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א הקדש טעיות. וביד פ"ד דהלכות נדרים סימן ז' וספ"ו דהלכות נזירות ובי ושלמי ספ"ג דתרומות:

הקדש טעות הקדש. עי' בתוי"ט ובסמוך אכתוב בס"ד עוד בזה מן הגמרא:

ובה"א אינו הקדש כיצד אמר שור שחור וכו'. לרב חסדא מיתוקמא מתני' כולה טעמא דכי מקדיש איניש בעין רעה מקדיש ומש"ה גבי הקדש כשיצא לבן אמרי ב"ש דלבן הוי הקדש דגריע טפי דבשרא אוכמא עדיף טפי מחוורא והכסף גרוע מן הזהב והשמן נמי גרוע מן היין דמתני' מיירי בגלילא דחמרא עדיף ממשחא דלדידהו נפיש משחא וניחא להו בחמרא ואין שותין אלא יין:

ויצא לבן בש"א הקדש. אית בגמרא דמפרשי דמילתא דב"ש דקאמרי הקדש אלבן קאי די"ל דדעתו הוה להקדיש שיצא מביתי ראשון ומה שאמר שחור לפי שטעה והיה סבור שהשחור יצא ראשון הלכך טעותו לא ימנע את ההקדש מלחול על השור שיצא מביתו ראשון ואפילו על הלבן חל ההקדש ולהאי לישנא טעותו הוא שהזכיר שחור דמיחזי כמאן דלא ניחא ליה לקדושי אלא שחור ולהאי פירושא מיירי דלית לית אלא חד שחור והלכך לב"ש האי דאמר ראשון משום דניחא ליה דכל מאן דנפיק ברישא או שחור או לבן להוי קדוש וב"ה סברי א"כ דניחא ליה דקדוש נמי לבן לימא שיצא בראשון אלא מדאמר ראשון ש"מ דאי נפיק ראשון שחור ניחא ליה לקדושי אבל בלבן לא ניחא ליה. ואית דמפרשי דשור שחור שיצא אחר הלבן קדוש ואע"ג דלא נפק ראשון מן הבית ורוצה לומר שיצא מן הבית ראשון לשאר שוורים שחורים ולהאי לישנא מפרש בגמרא דטעותו הוא שטעה בלשונו והזכיר שור דהכי הל"ל שחור שיצא מביתי ראשון דהוה משמע שיצא

תחלה לשאר שחורים אבל כיון דאמר שור שחור משמע דלא סמכא דעתיה אשחור דלבן נמי בכלל שור הוא. וב"ה סברי א"כ כדקאמרת דלא חשיב אלא איזה מן השחורים שיצא תחלה ליתני שור שחור שיצא בראשון שרוצה לומר תחלה אלא כיון דתני שיצא ראשון משמע דבעי דליפוק שחור ראשון לכולהו ואפילו בריש לבן וכיון דנפיק לבן תחלה לאו כלום הוי וכי היכי דמפרשי רישא ג"כ יש לפרש דינר וחבית בשני פנים בכי האי גוונא ובמסקנא מכח הקושיא שהקשה תלמודא ולב"ש דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש דהיינו תמורה מה אילו אמר הרי זה תחת זה לחצי היום מי הויא תמורה מההיא שעתא אלא עד דמטי חצי היום הוא דהויא תמורה ה"נ לכי מיגליא מילתא דיצא שחור תחלה להוי קדוש ולא השתא כי נפק לבן ברישא דהא לא איגליא מילתא דאמר ותירץ אביי מכח קושיא זו דלאו כדקס"ד דקאי בצפרא אלא הב"ע דקאי בטיהרא ואמר שור שחור שיצא מביתי ראשון היום להוי קדוש ואמרו לו לבן יצא ולא שחור ואמר להם אילו הוה ידענא דלבן נפק לא אמרי בחור אלא לבן והוי טועה בהקדש ומש"ה הוי הקדשו הקדש לב"ש ובסיפא נמי תני דינר זהב שעלה וכו' חבית של יין שעלתה וכו' ואח"כ נזכר לדבר שהיה של כסף או חבית של שמן. ובירושלמי דפירקין ודפ"ג דתרומות אמר ר' ירמיה בא לומר זה השור הוא חולין ובטעות יצא מפיו עולה גם הוא בזה ס"ל לב"ש דהוי הקדש וחייב להקריבה עולה ור' יוסי חולק על ר' ירמיה ואמר דבהא אפילו לב"ש לא קדשה דדוקא התם ס"ל לב"ש דהוי הקדש מפני שסוף סוף להקדיש היה מכוון. וכתב הרב יהוסף ז"ל בש"א הקדש פי' הלבן הוי הקדש וכן משמע הלשון והוי הקדש טעות שהיה סובר לקדש את השחור ולא קידש אלא את הלבן כמו שאנו אומרים לקמן גבי תשיעי ועשירי דהוי התשיעי קדוש אע"פ שטעה וכן כאן הוי הלבן קדוש אע"פ שטעה ודוק ע"כ:

משנה ג

מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם וכו'. ביד פ"ד דהלכות נזירות סימן י"ג י"ד ט"ו י"ו ובפ"ט סימן ח'. והביאוה תוס' ז"ל פ' המנחות דף ק"ג:

ונשאל לחכם. אע"ג דלב"ש אין שאלה להקדש ואין שאלה לנזירות כמו שכתב רע"ב ז"ל לעיל ר"פ שני כתבו תוס' ז"ל דאפ"ה מודו שצריך שיקבל הנזירות בלשון טוב וחשוב שראוי לקבל בו נזירות אבל יש לשונות או כנויים הרבה דלא הוו קבלה כלל ועל זה נשאל לחכם אי הוי לשון נזירות אי לא. והגיה ה"ר יהוסף ז"ל ונשאל לחכמים ואסרו מונה וכו' נשאל לחכמים והתירו. ס"א לחכם ואסר וכו' לחכם והתיר ע"כ. מכל מקום מלות נשאל קשה שהיה צריך לומר שאל. עוד כתב ה"ר יהוסף ז"ל וז"ל אי אתם מודים

בזה שהוא הקדש טעות וכו' פי' אין אתם מודים בזה שתצא ותרעה בעדר אע"פ שהוא הקדש טעות ע"כ:

מונה משעה שנדר בגמרא פריך מני מתני' אי רבנן הא אמרי בברייתא מי שנדר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו אא"כ מונה בהן איסור כמנין הימים שנהג בהן היתר ומתני' קתני שימי איסור עולין לו מן המנין ולא ר' יוסי דאילו ר' יוסי האמר דיו שינהוג שלשים יום ומתני' קתני סתם דמשמע דאפילו בנזירות מרובה ועשה מהן עשרה בטהרה ועשרה באיסור ואח"כ נשאל צריך להשלים לו עד מאה והכא בברייתא קאמר ר' יוסי דדיו שלשים יום ומשני איבעי' אימא ר' יוסי מתני' בנזירות מרובה ובברייתא בנזירות מועטת וה"ק ליה ר' יוסי לת"ק דברייתא את אמרת דמונה בהן איסור כימים שנהג בהן היתר וימי איסור אין עולין לו מן המנין אומר אני דיו שלשים יום דימי איסור עולין לו מן המנין ואינו צריך למנות אלא משעה שנזר דאית ליה כתנא דמתני' ואיבעית אימא רבנן ותתפרש מתני' כעין ברייתא ואימא הכי מאי משעה שנזר דקתני מתני' כמשעה שנזר יעשה בטהרה דימי איסור אין עולין לו מן המנין:

נשאל לחכם והתירו בריש פירקין:

לא השבט קדשו [עי' בתוי"ט מ"ש בשם רש"י ותוס'] משמע מתוך פירושם ז"ל דלא גרסינן לא השבט קדשו בתמיה ואי גרסינן ליה בתמיה ה"פ לא כמו שאתם חושבין שאותם הם קדושים בטעות דוכי השבט קדשן אילו השבט קדשן גם לשמיני ושנים עשר נאמר דנהוו קדושים בטעות אלא ודאי הני דווקא משום גזרת הכתוב ולא ילפינן מינייהו. וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל על מה שהעתיק רע"ב ז"ל בתמיה כלומר גזרת הכתוב וכו' כתב פי' זה אינו מיושב ונראה לפרש דה"ק לא השבט קדשו אלא הכתוב שקידש את העשירי קידש גם התשיעי שהרי אילו טעה והניח את השבט על השמיני וכו' שמא עשה כלום א"כ ש"מ שאין השבט מקדשתו א"כ אין להביא ראיה משם לשאר הקדש טעות שהוא מקדש מעצמו עכ"ל ז"ל. ובגמ' א"ר ירמיה מדבית שמאי נשמע לב"ה לאו אמרי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש ואעפ"כ כיון דאיגלאי מילתא דלאו שפיר נזר כי מתני' תצא ותרעה בעדר לבית הלל נמי אע"ג דאמרי תמורה בטעות הויא תמורה ה"מ היכא דאיתיה לעיקר הקדש פי' דסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים אבל אם הפריש בהמה לצורך תמורת עולה וחזר ואמר הרי זה תמורת שלמים כיון דהפרישה ושוב טעה איגלאי מילתא דלאו שפיר המיר ולא הויא תמורה אלא כתוב שקדש את העשירי הוא קדש וכו' וכדמפרש לה רע"ב ז"ל בסוף פרק בתרא דבכורות ובגמרא דייק רבה בר רב הונא ממאי דקאמרי ב"ש לב"ה אי אתם מודים שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד

עשר עשירי שלשתן מקודשין ולא אמרו להן ב"ה מה למעשר שכן אינו קדוש בכונה שאם נתכוון על שלשתן להחליף ולקרותם בכך אינו הקדש תאמר בהקדש שיהא טעותו הקדש שכן עיקר מעשה שלו אינו אלא בכוונה והואיל וכל מעשה שלו אינו אלא בכוונה לכך אין טעותו הקדש אלא ודאי מדלא קמהדרי להו הכי ש"מ דאית להו לב"ה דטעותו דמעשר חיילא וכ"ש כוונתו ולרבותא נקט במתני' מי שטעה וקרא וכו':

משנה ד

מי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו וכו'. תוס' פ"ק דסוטה דף ו': וביד פ' שני דהלכות נזיר סימן ב':

אם עד שלא נגנבה הבהמה וכו' ואם משנגנבה הבהמה כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל:

ואם משנגנבה בהמתו נזר אינו נזיר דאיגלאי מילתא למפרע דנדר בטעות הואי ולא חל אפילו רגע אחד דכיון דלא נדר [אלא] על בהמה זו והרי אינה בידו נדר בטעות הוא ונראה דאפילו ב"ש מודו בהא דלא הוי נזיר תוס' ז"ל. וכתב הרמב"ם ז"ל מבואר הוא כי מה שאמר בכאן בהמתו ר"ל שלש בהמות המחוייבות לו ע"כ. וגם שם ביד כתב והלך להביא קרבנותיו וכו' מצאן שנגנבו או נגנבה בהמה מהן ע"כ:

וזו טעות וכו'. ירושלמי דנדרים ר"פ ר' אליעזר. ונ"ל דאפשר שמה שכתב הרמב"ם ז"ל בסוף הקדמתו לסדר זרעים דנחום המדי לא נזכר במשנה רק בשבת בלבד מפני שמה שהוזכר פה היה בזו טעות וכו' ודוחק א"נ מפני שלא בא לחלוק על דברי שום תנא כמו התם בשבת. אמרו לו כל שנזר מלת לו לא גרסינן לה:

ומשחרב בית המקדש אינו נזיר שיכול לומר אילו הייתי יודע שכבר חרב לא הייתי נודר וכה"ג לא הוי נולד שהרי כבר חרב רש"י ז"ל. ובגמרא אמר רבה שטפוה רבנן לר' אליעזר והעבירוהו מדעתו שהיה אומר פותחין בנולד והעמידו אותו בשיטה שלהן דהא מסכת נדרים נשנית קודם מסכת נזיר כדכתבינן בריש מכלתין ושם חלק עליהם ואילו כי הדר אתו להכא אודויי אודי להו מדקא חזינא דלא פליג עלייהו במתני' ועוד אמר רבה אע"פ שאין פותחין בנולד אבל פותחין בתנאי נולד שאומרים להם אילו בא אחד מבני אדם אליך והיה מיעצך כי יחריב הבית המקדש טרם כלות נזירותך כלום נזרת וזה דומה לחרטה. ואם התירו להם נדרם ליכא מאן דפליג שהוא מותר אלא נחום המדי רצה להתיר להם לשתות יין ולהטמאת למתים בלתי התרה שאמר להם מעיקרא נדרם לא היה נדר וגם מה שאמרו חכמים ומשחרב בית המקדש אינו נזיר ר"ל בלתי התרה משום שהוא נדר בטעות שהיה סבור דאכתי הוה קיים דאע"ג דכתיב שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך והם ע' שמיטין מכאן ועד חרבן בית שני שהם שבעים שנה שהיו

בבבל וארבע מאות ועשרים שהיו בבית שני הרי ע' שמיטין מ"מ לא ידעי בהי יומא מסתתר ואדעתא דבנוי נדרו. והקשו תוס' ז"ל וא"ת והא דחשבינן בכל דוכתא פתח כי אמר לו אדעת מי שנדר אמאי והא נולד הוא שהרי לא היה בשעת הנדר אותו פתח כמו גבי נגנבה וי"ל בענינים שרגילין לבוא שפיר מסיק ליה אדעתיה בשעת הנדר וכי נדר דעתו היה שאם יבוא עליו אחד מאלו הדברים שיתבטל נדרו וכדאמרו בעלמא רגילין אפיקורוסין לצער רבנן אבל בנגנבה וכן חרבן נולד דלא שכיח ולא איבעי ליה לאסוקי אדעתו בשעת נדרו פן יחרב הבית ולכך גמר ונדר בלבו בכל ענין שיהיה נזיר ואפילו תגנב בהמתו לפי שסבור בלבו שלא תגנב ולכך אין פותחין לו בנולד זה עכ"ל ז"ל:

משנה ה

היו מהלכין בדרך. בריש פירקין פי' רש"י ז"ל שזה איש פלוני אם זה איש פלוני דודאי אינו הוא ע"כ. וכולה מתני' עד סוף הפרק ביד פ' שני דהלכות נזיר סימן ח' ט' י':

ואחד אמר הריני נזיר שאינו הוא הריני נזיר שאחד מכם וכו' כצ"ל. ומצאתי בתלמודו של הרב בצלאל אשכנזי ז"ל בנוסח המשנה מוגה כך ששה שהיו מהלכין בדרך וכו' וזו ההגהה של מלת ששה הוגהה בין במקום המשנה בין בריש פירקין שהובאה שם. ופירשו תוספות ז"ל ששה שהיו מהלכין בדרך ואחר בא כנגדן ואין יודעין מי הוא ואמר אחד מן הששה הריני נזיר שזה הבא כנגדנו איש פלוני הוא כלומר שאכירהו מרחוק שהוא ראובן ונדר בנזיר אם כדבריו. והשני אומר הריני נזיר שאינו הוא לפי שנראה לו שאינו ראובן ונדר בנזיר אם כדבריו שאינו הוא כאשר נראה בעיניו והשלישי אומר לשנים הראשונים הריני נזיר שאחד מכם נזיר שסבור אני שאחד מכם נזיר ולא השנים דהיינו אותו שימצא כדבריו והרביעי אומר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר פי' שסבור אני שאחד משניכם אינו נזיר דהיינו אותו שלא ימצא כדבריו אלא הא' שימצא כדבריו הוא ראוי להיות נזיר והיינו כדברי שלישי שסבור שאחד מכם נזיר ואחד מכם אינו נזיר אלא שהפכו דבריהם וחמישי אומר לשנים הראשונים הריני נזיר ששניכם נזירין כלומר לפי שכל אחד ואחד קבל עליו נזירות לפי מה שהוא דומה בעיניו שכל אחד סובר לומר אמת ולכך נחת לנזירות ועל כן אני סבור שעל שניהם חל נזירות והששי אומר הריני נזיר שכלכם נזירין כלומר שסבור אני שכלכם נזירין בש"א כלן נזירין דנזירות בטעות הויא נזירות דכולן לנזירות נתכוונו עכ"ל ז"ל:

ובה"א אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. בגמרא פריך מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר ורב יהודה תירץ אימא מי שנתקיימו דבריו וכן בירושלמי כיני מתניתא מי שנתקיימו לשון הפוך הוא דלא קברת ברה. אבל אביי תירץ בגמרין כגון דאמר אי

נמי לאו פלוני הוא אהוי נזיר ומאי לא נתקיימו דבריו דקאמרי ב"ה ה"ק ל"מ כי נתקיימו דבריו הראשונים דהוי נזיר אלא אפילו לא נתקיימו דבריו הראשונים ה"ז נזיר משום דבריו האחרונים. והרמב"ם ז"ל נראה שיישב לשון לא נתקיימו דבריו בפנים אחרים אשר לא נתפרש בתלמודא דידן וז"ל ובה"א שכל מי שלא יתקיים בדבריו דבר שיצילהו מן הנזירות הוא המחייבו בנזירות לפיכך אם אמר הריני נזיר שזה איש פלוני אם נתקיימו דבריו והרי הוא פלוני חל עליו הנזירות ואם אמר הריני נזיר שאין זה איש פלוני ונמצא שהיה אותו איש פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שינצל מן הנזירות חל עליו הנזירות והכוונה בודאי ממאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו עכ"ל ז"ל. וכתוב על זה בתוספת י"ט ונתקיימו דבריו אע"פ שבתלמוד לא פירשו כן הואיל דלענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נתונה לפרש שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש המקראות באשר עינינו הרואות חבורי הפירושים שמימות התלמוד אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעל התלמוד ע"כ. והגם כי כן פשוט בעיני גם לי אני הדיוט וכמו שכתבתי מ"מ אפשר דשמא יש לפרש שמה שפירש הוא ז"ל הוא פירוש למה שתירץ רב יהודה אימא מי שנתקיימו דבריו:

ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר. דס"ל דאין נזירות אלא להפלאה והכי אמר ר' יהודה בהדיא בברייתא משום רי טרפון. וכל הני לא היה ברור אחד שיהיה כדבריו שאפילו א' מן השנים שנמצא כדבריו אין ברור לו בשעת נדרו שיהא עד שיבוא אצלם ויכירוהו והשלישי שאומר שאחד מכם נזיר משמע אין אחד מכם נזיר והרביעי נמי שאומר אין אחד מכם נזיר משמע נמי שאין אחד מכם נזיר וחברו מיהא הוי נזיר ואי הוה אמר הרביעי לשנים הראשונים הריני נזיר שאין שום אחד מכם נזיר הרביעי יהיה נזיר ששנים הראשונים אינם נזירין לר' טרפון ושפיר הוי חשוב הפלאה ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תנא שאין שניכם נזירין שאין כלכם נזירין דאי אמר הכי היה ודאי נזיר לר' טרפון תוס' ז"ל:

משנה ו

הרתיע לאחוריו אינו נזיר. בגמרא דייק טעמא משום דהרתיע לאחוריו הא אתי לקמן הוי נזיר מני מתני' לא ב"ש דלדידהו אפילו בהרתיע לאחוריו הוי נזיר וכב"ה נמי לא דלב"ה כיון דאילו אתא לקמן הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו כי נמי הרתיע הוי ספק נזיר ואמר טרפון כיון דבשעה דקא נזר לא ידע אי פלוני הוא ואי לא לא חל עליו נזירות דהא טעמיה משום דאין נזירות אלא להפלאה ומסיק דמתני' ר' יהודה דכרי היא דסבר

לא מחית איניש נפשיה לספיקא ור"ש פליג עליה וסבר מחית איניש נפשיה לספיקא והבאתי הברייתא לעיל פ' שני סימן ח'. ופירשו בתוספת דר' יהודה ור' שמעון פליגי אליבא דב"ה דר' יהודה סבר אע"ג דלב"ה ס"ל דמשנתקיימו דבריו הוי נזיר ה"מ כשנודע להם דברי מי נתקיימו אבל הכא שהרתיע לאחוריו ולא נודע דברי מי נתקיימו מספק לא נחית לנזירות ור"ש סבר אליבא דב"ה דמספק נחית לנזירות כיון שברור שכדברי האחד הוא ולכך בעי תנאי ע"כ:

משנה ז

ראה את הכוי ואמר הריני נזיר שזה חיה הריני נזיר שאין זה חיה כצ"ל וכו'. עיין בפירוש הרמב"ם ז"ל שפירש מתני' בפנים אחרים שלא פירש רע"ב ז"ל וקרובין הן לסוגייס התלמוד דבגמרא פריך תני חדא על מתני' דאית בה ט' נזירים ותניא אידך דאית בה ט' נזיריות לאדם אחד בשלמא ט' נזירים כגון דהוו גברי טפי דאתפיסו ואזול בהדי הדדי אלא ט' נזיריות לחד גברא היכי משכחת לה בשלמא שית משכחת לה כדתנן אבל תלת בתראי לא משכחת להו אלא בגברי טובא אמר רב ששת כגון דאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי דאמר הריני נזיר שזו חיה הריני נזיר שאין זו חיה הריני נזיר שזו בהמה הריני נזיר שאין זו בהמה הריני נזיר שזו חיה ובהמה הריני נזיר שאין זו לא חיה ולא בהמה הרי שית וחזר ואמר כל נזירות המתחלקות על בני אדם על הכוי הרי הן עלי וכגון שמעכשיו מקבל אני עלי בין שזו חיה ובין שאין זו חיה הרי שבעה הריני נזיר בין שזו בהמה ובין שזו אינה בהמה הרי שמנה הריני נזיר בין שזו בהמה וחיה ובין שזו אינה לא בהמה ולא חיה הרי כאן ט' נזיריות. ותוספות ז"ל כתבו וז"ל כגון שאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי ראה ט' בני אדם שנתפסו עצמן בנזירים בכוי ואמר הרי עלי כל דין נזירות כלכם הרי יש עליו ט' ספקות של נזיריות ואם ירצה לתקן עצמו יאמר אם יש עלי ט' נזירות חובה מוטב ואם לאו הרי עלי ט' נזירות נדבה ע"כ. וכתבו עוד דלא גרסינן ששניכם נזירים כדמוכח בגמ' דליכא אלא ט' בכוי. ועיין עוד בדבריהם ז"ל בדף ל"ג ע"א. וזה קצת מדבריהם ולא גרסינן הכא ששניכם נזירין אלא שכלכם נזירין בלבד כדמוכח בגמרא. אכן ה"ר יהוסף ז"ל הגיה ג"כ מלות ששניכם נזירין וכתב כן מצאתי:

הרי כלם נזירין. וא"ת איכפל תנא לאשמועינן כב"ש ולא כב"ה דאמרי דמי שאינו כדבריו אינו נזיר וי"ל דלב"ה נמי נהי דנזירות ודאי לא הוי מ"מ נזירות מספק הוי וכלה ר"ש אליבא דב"ה מסיק לה דקאמר גבי הרתיע לאחוריו דהוי נזיר מספק לב"ה אע"ג דאין ספקו עומד להתברר ה"נ גבי כוי אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר לר"ש אליבא דב"ה הוו נזירין מספק והששה הראשונים ודאי דהוו נזירין מספק דמחות איניש נפשיה לספיקא

דאע"ג דכוי ספק חיה אותו שאומר ספק חיה הוי ספק נזיר וכן כלן ואינך תלתא בתראי מחתי נפשייהו לספיקא. וי"מ דשלשה האחרונים נזירין ודאי שהאחד שאמר שאחד מכם נזיר הוי נזיר ודאי לר"ש שאמת הוא שאחד מהם יש עליו נזירות דהיינו אותו שכיון לאמת וגם השני שאמר שאין אחד מכם נזיר גם זה נזיר ודאי שכן משמע דבורו יש בכם אחד שאינו ודאי נזיר והאמת הוא כגון אותו שלא כיון לאמת והשלישי שאומר שכלכם נזירין שעל כלכם ספק נזירות גם זה אומר אמת וי"מ שגם שלש האחרונים אינם נזירין אלא מספק [עי' בתוי"ט]:

פרק ו

משנה א

שלשה מינין וכו'. ביד עד סוף סימן ב' רפ"ה דהלכות נזירות עד סוף סימן ה':

והיוצא מן הגפן. בגמ' דייק היוצא מן הגפן אין גפן עצמו לא מתני' דלא כר' אליעזר דאמר אפילו עלין ולולבין במשמע הכתוב שאמר מכל אשר יעשה מגפן היין ואיכא דדייקי להא מסיפא דקתני עד שיאכל מן הענבים אבל לא מן הגפן עצמו ודלא כר' אליעזר:

ואינו חייב וכו' פ"ק דעירובין דף ד' ותוס' פ"ק דסוכה דף ו'. וכתבו תוס' ז"ל ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית וה"ה בשתיה והיינו כמשנה אחרונה וכר' עקיבא דבסמוך משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין פי' וה"ה לאכילה ברביעית ושתיה בכזית כיצד משערין אותה מביאין זית אגורי ושוקעין בכוס מלא יין אם שותה כיוצא בו היינו כזית ואכילה משערינן דכמו שאכל מן הענבים נותנין בכוס מלא יין אם יוצא מן היין רביעית הרי אכל ברביעית וקשה לר"ת פי' זה דאין דרך התנא בשום מקום להקדים משנה אחרונה למשנה ראשונה בסדר. ועוד קשה דמתחלה נקט כזית דהיינו משנה אחרונה כר' עקיבא ומפסיק בה במשנה ראשונה ושוב חוזר לומר דברי ר' עקיבא שהוא כמשנה אחרונה ועוד קשה דלפירוש זה היה לו לשנות במשנה ראשונה עד שיאכל רביעית כיון דבאכילה פליגי דלישני דמתני' משמע דבאכילה לא פליגי. וע"ק דכי היכי דבעי תלמוד טעמא לדברי ר"ט שמביא פסוק בגמרא שמדמה שתייה לאכילה היה לו ליתן טעם למשנה ראשונה אמאי מדמה אכילה לשתיה לכך נראה לר"ת דמתני' דקתני ברישא עד שיאכל מן הענבים כזית היינו אכילה דוקא דבאכילה כ"ע מודו דבכזית לא פליגי אלא בשתיה דמשנה ראשונה עד שישהה רביעית יין כדרך כל שתייה ור' עקיבא סבר כיון דכתיב וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל איסורי נזיר בכזית דהיינו שתיה דכתיב לעיל מיניה וכל משרת ענבים לא ישתה והשתא וי"ו דוענבים מוסיף על

ענין ראשון דכי היכי דענבים בכזית ה"נ שתיה דכתיבא לעיל מיניה בכזית עכ"ל ז"ל. ועיין עוד בתוס' דשם בפ"ק דעירובין דף ד' ותוסיף לקח טוב וז"ל בקיצור גפן כדי רביעית יין לנזיר נראה כפי' רש"י ז"ל דבסוכה דה"פ שאם אכל ענבים וחרצנים ולולבין איכא למ"ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין וישים בו עלין ולולבין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין ונברצין על שפת הכלי כמו יין וכה"ג תניא בתוספתא וכו' עד כאן:

משנה ראשונה אומרת מלת אומרת ל"ג וכן ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל מחקה:

ר"ע אומר וכו'. פ' אלו עוברין (פסחים דף מ"ד) ובפ' שבועות שתים בתרא (שבועות דף כ"א.) וס"ל לר' עקיבא דהיתר דהיינו פתו מצטרף לאיסור דהיינו היין אע"פ שלא נתפשט היין בכל הפת דאילו נתפשט היין בכל הפת אפילו רבנן מחייבי ליה משום טעם כעיקר. ועיין ג"כ במה שכתבתי בר"פ אלו עוברין ובפ' בתרא דע"ז סימן ב'. והתם בשבועות מוכיח מהכא דר' עקיבא לית ליה כר"ש בכל איסורי תורה דכל שהוא למכות דאי הוה ס"ל הכי למה ליה לצרוף כזית אלא ודאי דוקא גבי שבועות והא דס"ל דאם אמר שבועה שלא אוכל ואכל כל שהוא חייב מטעם דהואיל ומפרש שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב סתם נמי חייב בכל שהוא ועוד יש הוכחה אחרת שם בגמרא:

משנה ב

וחייב על היין בפני עצמו ולא תימא עד דאכיל להו לכולהו אלא כיון דאכל חד מינייהו לוקה ומיהו כי אכיל נמי כולן יחד אינו חייב אלא אחת:

ועל הזוגין בוי"ו וכן מלת וזוגן וכך הגיה הרב ר' יהוסף ז"ל בכולה מתני' וכתב שכן מצא בכל הספרים וכתב עוד ב' חרצנים וזוגן פי' והזוג שלהן דהיינו הקליפה החיצונה כי הדרך הוא שיש סביב שני חרצנים זוג א' וראב"ע ס"ל כר' יוסי דלקמן דאמר שהחיצון נקרא זוג ע"כ:

ר' יוסי אומר שלא תטעה כזוג של בהמה החיצון זוג והפנימי ענבל כן הענבים החיצון נקרא זג. גמרא אמר ר' יוסף כמאן מתרגמין מפורצנין ועד עצורין פורצנין היינו גרעינין שהן פנימיים כמו פרצידא דתותי קלא דברפ"ק דתעניות עיצורין היינו חיצונים שסוחט מהם משקה שיש בהם לחלוחית מה שאין כן בגרעינין וכדכתיב ואשחט אותם ומתרגמינן ועצרית יתהון והיינו כר' יוסי וכתב רש"י ז"ל ור' אלעזר בן עזריה אית ליה דר' יוסי מדקאמר שני חרצנים וזג משמע דלזג אחד איכא שני חרצנים ע"כ וכן פירשו ג"כ תוס' ז"ל. וכתבו הם ז"ל בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ד) וכן סתם התלמוד קורא הפנימי חרצן עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן והגרעין היא הזרע ע"כ:

משנה ג

סתם נזירות שלשים יום. מה שכתב רע"ב ז"ל הוא פי' תוס' ז"ל אמנם ראה זה מצאתי מוגה במשניות בשם החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל סתר ברי"ש ותמהתי ושמחתי אם אמת הדבר. אחר זמן רב באו לידי המשניות של הרב הנזכר עצמן וראיתי שכן הגיה מבפנים סתר ברי"ש וכתב בחוץ ס"א סתם במ"ם ונ"ל לפרש האי גירסא דגרסינן סתר כלומר הסתירה של הנזירות שסתר נזירותו כמה סתר בסתירה אחת שלשים יום וכאן מיירי בסתירת התגלחת כמו שמפ' אח"כ ע"כ. עוד כתב על מה שכתב רע"ב ז"ל משום דבעי למיתני סיפא וכו' סותר שלשים יום כתב פי' זה רחוק עד מאד דמה ענין סתם נזירות לסתירתו ועל כן נראה דגרסינן סתר עכ"ל ז"ל:

גלח או שגלחוהו לסטים. ביד פ' ה' דהלכות נזירות סימן י"ד ור"פ ששי. בגמרא בברייתא תניא נזיר שגלחוהו לסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו סותר ומוקמי' לה כגון שגלחוהו אחר מלאת ור' אליעזר היא דאמר לעיל פ"ג אם נטמא אחר מלאת ז' סותר וס"ל כל אחר מלאת ז' סותר כלומר בין אם נטמא אחר מלאת בין אם לא נטמא אלא שגלחוהו לסטים לגמרי שלא הניחו בו שיער כלל לתגלחת נזרו סגי ליה בתגלחת כל דהו דאמור רבנן כיון דבהנך ז' ימים גדלא מזיא כדי לכוף ראשו לעיקרו סגי לגלח בו תגלחת נזרו ואילו הכא כיון דשיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו צריך לסתור כלל ומגלח תגלחת נזרו לאלתר ומביא קרבנותיו ומותר ביין. ועיין במ"ש לעיל פ"ג סימן ג':

או שספסף לשון סוף רש"י ז"ל:

כל שהוא חייב דלא כר' יונתן דפטר בברייתא אלא סתמא כר' יאשיה בר פלוגתיה:

נזיר חופף וכו' בשבת פ"ד דף נ' ומוכח התם דחופף ומפספס היינו בנתר וחול וכדמוכח מסיפא. ואיתה נמי שם בפ"ח דף פ"א ותוס' שם פרק שמונה שרצים דף ק"י ותוס' דע"פ דף ק"א ודפ' החולץ (יבמות דף מ"ב) ודפ' בתולה נשאת (כתובות דף ה') ודפ' מרובה (בבא קמא דף ע') ודף פ"ב ודפ"ק דחולין דף י' ובדוכתי אחריני נמי והרא"ש ס"פ יום טוב שחל ובדוכתי אחריני ג"כ: חופף כמו חופף עליו כל היום לשון מגרד. מפספס שמפריד שערותיו זו מזו רש"י ז"ל. ושם בשבת פ"ד פי' מפספס מנפץ שערו. ושם פ"ח פי' חופף מחליק. ומתני' כר"ש דס"ל דדבר שאין מתכוין מותר ומ"מ אינו סורק דסתם סורק להסיר נימין המדולדלין מתכוין:

ר' ישמעאל אומר לא יחוף וכו' ר"פ משילין:

מפני שמשרת את השיער בגמרא בעינן מפני שהיא משרת את השיער תנן דהיינו מין אדמה שמשרת דוקא או דילמא מפני המשרת תנן דכל אדמה גזרינן אטו אותה דמשרת ולא אפשיטא וכיון דלא אפשיטא נקטי' להקל וכמו שהוא בפי' רע"ב ז"ל:

משנה ד

נזיר שהיה שותה וכו' ירוש' פ"ג דמכלתין. וביד פי"ד דהלכות מאכלות אסורות סימן ז' ובפ"ה דהלכות נזירות סימן י' י"ג ט"ז ובפ"ג דהלכות אבל סימן ד' ובגמרא בפירקין דף ל"ח מייתי לרישא דמהני' בברייתא בשם ר' אלעזר:

היה מגלח וכו' בס"א גרסינן בבא זו בתר בבא דהיה מיטמא וכדאיתא בפרק בתרא דמכות:

אל תטמא אל תטמא והוא מיטמא חייב על כל אחת ואחת בגמרא מוקי לה דוקא שלא בחבורין כגון דנגע במת זה והלך ונגע במת אחר אבל בחבורין כגון בעוד שמונח לו מת על כתפו נגע במת אחר כדתני לה בברייתא בהדיא אינו חייב אלא אחד דכטומאה אחת דמיא ועי' בתשובות הרשב"א ז"ל סימן שכ"ד:

משנה ה

והיוצא מן הגפן אינו סותר. ביד שם ריש פרק ששי. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל חומר ביוצא מן הגפן מבטומאה ומבתגלחת שלא הותר היוצא מן הגפן מכללו וטומאה ותגלחת הותר מכללן בתגלחת מצוה וכו':

וטומאה ותגלחת הותרו מכללן ביד שם פ"ז סימן י"א וז"ל הנזיר מותר בטומאת מת מצוה ובתגלחת מצוה ואסור ביין מצוה כיין הרשות כיצד מי שנשבע שישתה היום יין שהרי מצוה עליו לשתות ואח"כ נדר בנזיר חלה נזירות על השבועה ואסור ואין צ"ל שהוא אסור ביין קדוש והבדלה שאינם אלא מדברי סופרים ע"כ. והכא בגמרא מסתם קא סתים לה דנפקא לן מקרא דיין ושכר לאסור יין מצוה כיין הרשות אמנם בפ"ק דף ד' נפקא לן אליבא דר"ש מיתורא דושכר כמו שרמזתי בפ"ק סימן ב'. וכתב עוד הרמב"ם ז"ל שם ספ"ז וכיצד הוא מותר בתגלחת מצוה נזיר שנצטרע ונתרפא מצרעתו בתוך ימי נזירותו ה"ז מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מ"ע שנאמר במצורע וגלח את כל שערו וגו' וכל מקום שאתה מוצא מ"ע ולא תעשה אם יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה והלא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו ובכל מקום אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שבארנו והרי אינו קדוש בהן ובטל (ונבטלה) עשה מאליו ולא נשאר אלא

לא תעשה שהוא תער לא יעבור על ראשו ולפיכך בא עשה של תגלחת הצרעת ודחה אותו ע"כ:

ובמת מצוה היינו שאין לו קוברין אבל אם כשקורא לבני אדם עונין אותו אין זה מת מצוה:

וחייבי' עליה קרבן אשם ותורין או בני יונה:

ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום אפילו בנזירות מרובה:

משנה ו

תגלחת הטומאה כיצד וכו'. ביד ס"ו דהלכות נזירות ס' י"א:

תגלחת הטומאה כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי ואח"כ היה טובל שכן תובה על המזה מי חטאת כדמפרש בהו קרא בזאת חקת התורה שלאחר הזאה טעונין טבילה והיה מגלח בו ביום דהיינו שביעי כדכתיב ביה וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יביא שתי תורים:

א"ל ר' טרפון מה בין זה למצורע שאף כן שנינו במצורע שאף הוא תגלחת שנייה בשביעי כדמפרש בו קרא יגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וביום השביעי יגלח את כל שערו ומביא קרבנותיו בשמיני א"ל אין ביניהם כלום לענין הבאת קרבן אלא שזה הנזיר טהרתו תלוים בשביעי כיון שהוזה וטבל הוי טהור כדכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו דמשמע שכבר הוא טהור ועומד כשהוא מגלח ואפילו אם אינו מגלח בו ביום:

ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו שאם טבל קודם שמגלח עדיין אינו טהור עד שמגלח דכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו והדר ורחץ את בשרו במים וטהר ונזיר אינו מביא קרבנותיו אא"כ מעורב שמש שטובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא טבל בשביעי עד לשמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד הט' אבל מצורע המתגלח וטובל ביום שמיני שלו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא טהור ועומד משעת טבילה ראשונה שטבל בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביה וטהר רש"י ז"ל:

א"ל שזה טהרתו תלויה וכו'. בגמ' בעינן קבלה ר' טרפון מר' עקיבא שאם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום או לא ובא תלמודא למיפשט דלא קבלה ודחייה רבא.

ואינו מביא את קרבנותיו אא"כ היה הערב שמש אית דמפרשי דמיירי במצורע שאם גלח בשמיני אינו מביא קרבנותיו עד בתשיעי לפי שאינו מביא אא"כ בהערב שמש ושבשתא היא דבהדיא קתני לה בת"כ דאם גלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום וה"נ

אמר לו ר"ט התם מה בין זה לנזיר אלא חוזר על הנזיר דסבר ר' עקיבא אין נזיר מביא קרבנותיו אא"כ היה מעורב שמש שטובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא טבל בשביעי עד השמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד הט' אבל מצורע המגלח וטובל ביום ח' שלו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא טהור ועומד משעת טבילה ראשונה שטבל בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביה וטהר רש"י ז"ל. והרי כתבתי בארך כל פירושו של רש"י ז"ל וז"ל הר"מ במז"ל שם פ' ששי סימן י"ג הרי שהזה בשלישי ובשביעי ולא טבל ונתאחר כמה ימים כשיטבול יעריב שמשו ויביא קרבנותיו למחר טבל והעריב שמשו ואיחר קרבנותיו אינו מתחיל למנות עד שיביא חטאתו אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו כמו שבארנו ע"כ. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שני דפ' מצורע שהכריח כגרסת תוספות ז"ל דגרסי התם בברייתא גבי מצורע ואם גלח בשמיני אינו מביא קרבנותיו בו ביום דברי ר' עקיבא א"ל ר"ט וכו' ושכן גריס הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה והר"ש ז"ל בפ' בתרא דמסכת נגעים. וביד פ"ד דהלכות מחוסרי כפרה סימן ב'. ומצאתי שכתב ה"ר יהוסף ז"ל ואינו מביא את קרבנותיו אא"כ היה מעורב שמש פי' אחרי טהרתו דהיינו אחר תגחלתו ע"כ:

משנה ז

ושוחט את השלמים. פי' שוחט את השלמים ראשונה ומגלח אחר שחיטתן כי תגלחת הטהרה אינה אלא אחר שחיטת הקרבן וסבר ר' יהודה שהשלמים הם ראשונים ועל כן מגלח אפילו אחר שחיטתן בלבד כי מותר לגלח על סמך וכו' זה הקרבן הראשון שהקריב ור' אלעזר סבר שישחוט את החטאת ועל כן מגלח על החטאת:

ואם גלח על אחת משלשתן פי' איזו שהקריב ראשונ' ה"ר יהוסף ז"ל:

ומגלח עליהם פי' שתהיה תגחלתו אחר שחיטתן הרמב"ם ז"ל. ומתוך פי' רש"י ז"ל משמע בצד הדוד של שלמים מגלח. וביד פ"ח דהלכות נזירות סימן ב'. בפי' ר"ע ז"ל על זבח שכתוב בו פתח אהל מועד דהיינו שלמים. אמר המלקט וכיון שאמר הכתוב שעל השלמים יגלח דין הוא שיקדומו תוס' ז"ל וכן דעת רש"י ז"ל כמו שאכתוב בסמוך והם תוס' ז"ל עצמם הקשו א"כ למה הקדים חטאת עולה ושלמים אבל שם ביד פ"ח כתיב ושוחט החטאת תחלה ואח"כ העולה ואח"כ השלמים ואח"כ מגלח וכתוב בתוספת י"ט דהרמב"ם ז"ל ס"ל דבסדור הקרבנות לא פליגי ר"א ור' יהודה שהרי בפרשה כך הם סדורים בעשיה ולפיכך נקטינהו ר' יהודה חטאת עולה ושלמים ובגלוח הוא דפליגי דר"י ס"ל אחר השלמים ור"א ס"ל אחר החטאת קודם שחיטת העולה והשלמים אלא דנקט ר"א לשון יתר לומר שהחטאת קודמת בכל מקום:

ושוחט את השלמים אית דגרסי שחט ולפי' התוס' אתי שפיר גרסת ושחט בוי"ו דמשמע שמקדים לשחוט אותם:
ומגלח עליהם. ר"ל אחריהם וכן פי' הרמב"ם ז"ל אחר שחיטתן. שהחטאת קודמת בכל מקום. כדכתיב והקריב את אשר לחטאת ראשונה ואפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה אף כאן בנזיר תהא קודמת שיהא מגלח עליה רש"י ז"ל:
ואם גלח על אחד משלשתן יצא. סתמא היא וכדמוכח בסמוך סוף סימן י'. ואיתה בפ"ק דנדרים דף ד' ובפ' ואני דף כ"ח ובפ' איזהו מקומן (זבחים דף נ"ה) ובפ"ק דמנחות דף ה' ובפ' משקלי דף כ"א:

משנה ח

רשבג"א וכו' פ' ואני דף כ"ו וירושלמי דף נ"ד וביד רפ"ח דהלכות נזירות:
ומשלח ומניח. בפי' רע"ב ז"ל צריך להגיה ואם גלח במדינה בירושלם וכו'. ובמשנה צריך להגיה לא היה משלח וכו' וכן הוא בבבלי בגמרות שראיתי וגם ה"ר יהוסף ז"ל כן הגיה אבל בירושלמי אין כתוב שם מלת לא. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל וס"א דלא גרסינן לא צ"ע ולפי הספרים דגרסי' לא צריך לומר דקאי האי בד"א אירשא היה נוטל וכו ע"כ. וכתב רש"י ז"ל וספרים שכתוב בהן ואם גלח תחת הדוד של אשם יצא שבשתא היא דלא גרסי' ליה במתני' אלא בגמרא בברייתא. ומפרש בברייתא דקודם שישלחנו תחת הדוד היה נוטל מן הרוטב ונותן על השיער של ראש נזירותו ואח"כ משלחו תחת הדוד ויליף לה בגמרא מקרא דכתיב אשר תחת זבח מזבחו יהא תחתיו:
ואם גלח במדינה. פי' הנזיר המביא קרבנותיו בתגלחת הטהרה אחרי שחיטת זבח אחד היה מגלח חוץ למקדש דהיינו בירושלם במקום שהוא רוצה לבשל את שלמיו ונותן שערותיו על האש שם ה"ר יהוסף ז"ל. עוד כתב זה שכתב המפ' ז"ל במדינה בירושלם לפום ריהטא נראין דבריו מגומגמין הרבה כי בתלמוד אמרו שאסור לגלח במקדש משום דיהוי בזיון וא"כ מותר לגלח בירושלם וא"כ למה לא ישלח תחת הדוד כיון שמותר לגלח בירושלם ואע"פ שהנזירים היו מגלחין בלשכת הנזירים ומבשלים שם הבשר מ"מ מותר לבשלם בכל העיר א"כ יבשלו במקום שגלחו וישלחו שם תחת הדוד וכך כתבו התוספות וגם פי' מדינה אינו אלא חוץ לירושלם ובירושלמי תניא ר' מאיר אומר הכל משלחין וכו' חוץ מן הטמא שבגבולין אך אינה ראייה כ"כ כי גם ירושלם היא בכלל גבולים ובכל מקום שנזכר במשנה מדינה ר"ל עיר והיינו ירושלם וצ"ע במסכת ר"ה רפ"ד עכ"ל ז"ל. עוד כתב ר"מ ס"ל דאף המחוסר הבאה משלח ע"כ. ועוד ראיתי שנקד בד"א הבי"ת בשב"א וכך נקד בכמה מקומות ואולי שכונתו ז"ל להגיה במי דברים אמורים

כמו שהגיה כן בפי' במתני' דבס"פ משוח מלחמה. בפי' רע"ב ז"ל דלא כתיב נתינת שער תחת הדוד אלא בנזיר טהור. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל ולי נראה לומר טעם כי הוא מחוסר הבאה כי הנזיר אינו מביא קרבן שלמים כשהוא מגלח תגלחת הטומאה וא"כ אי אפשר לגלח במקום הבשול כי האשם שלו אינו מתבשל אלא במקדש ע"כ:

ר"מ אומר וכו'. ר' יהודה יש לו סברא אחרת בברייתא דטהורים כאן וכאן היו משלחין וטמאין כאן וכאן לא היו משלחין וחכמים אומרים הכל לא היו משלחין תחת הדוד חוץ מן טהור שבמקדש מפני שנעשה כמצותו וסתם מתני' אליבא דחכמים. והביא הרמב"ם ז"ל בפירושו מילתייהו דחכמים. וביד פ' ששי דהלכות נזירות סימן י"ד ובפ"ח סימן ג'. ויש להסתפק אם הוא ז"ל לא היה גורס מלת לא במתני' ונמצא שהיא סתמא כדעת ר' יהודה ואפשר שזה היה דעתו שפסק שם כר' יהודה אע"ג דרבים פליגי עליה כמו שהביא בפירושו דעת חכמים כדכתיבנא:

משנה ט

היה מבשל וכו'. ירושלמי ר"פ הנודר מן המבושל ור"פ בכל מערבין. וביד כולה מתני' עד סוף סי' י' שם פ"ח סי' ב' עד סוף סי' י"ב:

או שולקן שאינו מבושל יפה רש"י ז"ל. ועיין במ"ש בפ' כל שעה סי' ו' ומפ' בגמרא בברייתא דלאחר שגלחו נוטל מן הרוטב שהשלמים מתבשלין בו ונותן על שיער התגלחת ומשליכו תחת הדוד של שלמים וכן כתבו שם ביד:

ר"ש אומר ירוש' ספ"ק דמגילה. ובברייתא וגם במתני' דבסוף פירקין מכנה לר"ש בשם חכמים ור' אליעזר הוא דפליג עליה ודריש הכי ואחר ישתה הנזיר יין אחרי המעשים כולם ברייתא ופי' רש"י ז"ל אחר המעשים כלם ואחר התגלחת ותגלחת מעכבת ע"כ. והיינו דלא תני הותר לגלח לפי שכבר גלח שהרי גלוח מעכבת ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל מה התם אחר מעשה יחידי פי' רש"י ז"ל דלאחר גלוח עביד תנופה אף כאן אחר מעשה יחידי אחר קרבן אע"פ שעדיין לא גלח ותגלחת לא מעכבת ע"כ. ופרכינן ואימא עד דאיכא תרויהו קרבנות ותגלחת דהאי אחר תגלחתו דאמר אחר כל עבודת הקרבנות ומשני אי הכי ג"ש דאחר אחר למה לי. ופסק הרמב"ם ז"ל שם ביד דהלכה כר"ש אע"פ שבפי' המשנה כתב שאין הלכה כר"ש:

משנה י

גלח על הזבח תוס' פ' כיצד צולין (פסחים דף פ"א.) ופי' ה"ר יהוסף ז"ל פי' גלח אחר שחיטת זבח אחד:

וזבחיו פירוש זבחיו שהקריב אחרי הגלוח ע"כי עוד כתב גלח על החטאת י"ס דגרסי' בבא דגלת על העולה ועל השלמים ברישא: בפי' רע"ב ז"ל דאמרי' לעיל לר' אליעזר וכו'. אמר המלקיט וכמו שכתבתי לעיל פ"ג סימן ג' וגם בפירקין סימן ג':

ר"ש אומר אותו הזבח לא עלה לו ושאר כל הזבחים עלו לו כצ"ל: ור' שמעון סבר דאם גלח על עולות נדבה ושלמי נדבה יצא עכ"ל רע"ב ז"ל. אמר המלקט מ"ט דאמר קרא ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתב אשר תחת זבח שלמיו אלמא אפילו על שלמי נדבה יצא:

אותו הזבח לא עלה לו ויביא זבח אחר במקומו והיינו טעמא דתגלחתו כשרה דהואיל וזבח אחר בעלמא כשר הוא כדתנן בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים הכא נמי כשרה לתגלחתו אבל אם גלח על החטאת שעשאה שלא לשמה מודה ר"ש דתגלחתו פסול' לפי שזבחו פסול כדתנן החם חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה שהיא פסולה רש"י ז"ל:

ואם גלח על שלשתן פי' אחר שחיטת שלשתן ה"ר יהוסף ז"ל. ואם גלח על שלשתן סתם ואחר שהוקרבו שלשתם נמצא אחד בלבד כשר תגלחתו כשרה לד"ה שהרי על זבח כשר נמי גלח. וכתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ח כל מקום שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא כמי שנתגלח בתוך ימי נזירותו שהוא סותר שלשים יום ונמצא מונה שלשים יום אחר התגלחת הפסולה ויביא קרבנותיו ע"כ וכתב הרב בעל כסף משנה שכך פי' שם המפרש והם דברי רש"י ז"ל בגמרא ושמא שמשמיענו הרב ז"ל שאין זה פירוש רש"י ז"ל [א"ה באמת פירש"י שעל מס' נזיר איננו מרש"י ז"ל כי אם מחתנו רבינו יהודה בן רבינו נתן ז"ל הנקרא בשם הריב"ן כמ"ש בש"ס החדש שלנו ע"פ כתב יד, וכ"כ בשה"ג מערכת גדולים אות ש' בשם הרב יד מלאכי ע"ש] שכן כתב בכמה מקומות פי' המפרש וכו':

ויביא שאר הזבחים פי' הזבחים הפסולים הר"י ז"ל:

משנה יא

ר' אליעזר אומר סותר את הכל לא כל הימים קאמר אלא סותר כל הקרבנות דאי סותר ימים קאמר הא שמעינן ליה לעיל פ"ג דאמר אינו סותר אלא שבעה משום דהוי לאחר מלאת וה"נ מסתברא דאקרבנות הוא דפליגי מדקתני וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטהר מכלל דלר' אליעזר ס"ל דאף ראשון לא עלה לו וצריך להביא אחר. ענין אחר אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר' אליעזר סותר את הכל ול"מ זבח ראשון דאינו עולה לו אלא אפילו אותן שהפריש תחלה צריך להחליף ויביא אחרים במקומן וחכמים אומרי' אותו ראשון בלבד לא עלה לו וצריך להביא אחר במקומו אבל שאר קרבנות

שהפריש אינו צריך להחליף אלא לכשיטהר יביא אותם ה"נ מסתברא דאקרבנות פליגי מדקאמרי רבנן דיביא שאר קרבנות ויטהר אלמא דשמעינן מינה דר' אליעזר אפילו אותן קרבנות שהפריש תחלה אינו יכול להביא לקרבנותיו ואמרו לו רבנן מביא ומעשה וכו' ולעולם ז' הוא דסותר ותו לא לדברי הכל. רש"י ז"ל. וז"ל הרב ר' יהוסף ז"ל סתר את הכל פי' אפילו הקרבן שנשחט בטהרה:

יביא שאר קרבנותיו ויטהר. פי' אותן שנשחטו אחרי שנטמא כגון שלא ידע שנטמא הר"י ז"ל:

אמרו לו. בס"א ל"ג מלות אמרו לו:

וחכמים אומרים יביא שאר קרבנתיו ויטהר. תוס' פ' כיצד צולין (פסחים דף פ"א.) וביד פ' ששי דהלכות נזירות סי' ד'. התדמורית מתדמור היתה וא"כ דלית ברישא וכן הוא בירושלמי וכן הגיה הר' יהוסף ז"ל אבל איכא עיר אחרת דקראת תרמוד כדאיתא בפ"ק דיבמות דף ט"ז ובפ' דם הנדה (נדה דף נ"ו) אי מקבלין גרים מתרמוד ושמא שגם שם צריך להיות תדמור ולא מצאתי הכרח אפי' מן הערוך:

פרק ז

משנה א

כהן גדול ונזיר וכו'. ביד עד סוף סימן ג' פ"ז דהל' נזירות:

אבל מיטמאין למת מצוה. כתבו תוספות ז"ל מדדייק בגמרא ע"כ לפי' ר' אליעזר ורבנן בכהן גדול ונזיר אלא כי אזלי בהדי הדדי אבל כל חד וחד לחודיה בני איטמויי נינהו למת מצוה ומנלן דת"ר וכו' מכאן מוכיח שאין לגרוס במשנתינו בפירוש ומיטמאין למת מצוה ברישא דא"כ למה לו לדקדק בפלוגתייהו ישאל על המשנה להדיא מנלן ע"כ. וגם הרי"א ז"ל מחקן וכתב בבל הספרים ל"ג זה:

ואל יטמא נזיר שקדושתו עדיפא כיון שהזקיקתו תורה להביא קרבן על טומאתו מה שאין כן בכהן למ"ד יטמא נזיר ואל יטמא כהן ואפילו כהן הדיוט ולמ"ד יטמא כהן ואפילו כהן גדול:

נזיר קדושתו קדושת שעה. ואפילו אמר נזיר עולם מ"מ נזיר סתם הוי שלשים יום תוס' ז"ל ולפי זה משמע קצת דל"ג במתני' בפלוגתייהו אלא כהן סתם. אכן הרי"א ז"ל הגיה בפירוש ואל יטמא אפילו כהן הדיוט אמרו לו יטמא נזיר שקדושתו קדושת שעה כצ"ל. וביד פ"ג דהלכות אבל סימן ט':

משנה ב

על אלו הטומאות וכו'. ר"פ גיד הנשה ובדף ק'. ובטור י"ד סי' שס"ט:

על המת ועל כזית מן המת. בגמרא בפירקין ובפ' האיש מקדש בברייתא כמו שכתבתי שם סימן ח' גרסי' בשעת פטירתו של ר' מאיר א"ר יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרנים הם דחק סומכוס ונכנס וכו' כעס ר' יהודה ואמר לתלמידיו לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרנים הם וכיצד הנחתם סומכוס ליכנס ושנה לפני על המת ועל כזית מן המת אם על כזית מן המת מגלח על המת עצמו לכ"ש ואמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה ואוקי לה ר' יוסי במת שאין עליו כזית בשר ופריך עלה בגמרא ועדיין יאמרו על אבר ממנו מגלח על כולו לא כ"ש ואוקמוה כדאמר ר' יוחנן אמתני' דר"פ שני דאהלות בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין יפה הכא נמי ורבא מוקי לה כדפי' רעז"ל והוא ג"כ מה שפי' הרמב"ם ז"ל ועיין בגמרא בפירקין סוף דף נ"ב וריש דף נ"ג דמשמע משם דרבא גופיה חזר בו ולכ"ע חצי קב עצמות בעינן בין בשאר עצמות בין ברוב בנינו בין ברוב מנינו בין בשדרה ובגלגולת וכדפי רש"י ז"ל ושמא גרסא או פי' אחר היה לו להרמב"ם ז"ל באותה סוגיא וכמו שהגיהו ג"כ תוס' ז"ל ע"ש ובכלל דבריהם כתבו דמעיקרא לא גרסינן מילתיה דרבא אלא מכח סוף סוגיא דבדף נ"ב י"ס דגרסי לה הכא. וברי"פ שני דאהלות נקט רעז"ל לפרושי כאוקמתיה דר' יוחנן. ועיין ג"כ בתוס' פ' המפלת (נדה דף כ"ז.) וביד ר"פ שני דהלכות טומאת מת וסימן ג' י"א י"ב. וכוליה פירקין עד סוף סימן ג' פ"ז דהלכות נזירות והתם פירש כאוקמתיה דר' יוחנן וכאוקמתיה דרבא. בפי' רעז"ל אע"פ שאינו שלם כתב הר"ס ז"ל פי' שאם הוא שלם תיפוק ליה שמגלח עליו אע"פ שאין בכולו כזית מטעם אבר מן המת שהרי האברים אין להם שיעור ומש"ה אמרינן שיש בו ברוב בנין או רוב מנין של עצמות לבד שאין עליהם בשר כלל ולפי שהם רוב בנין ורוב מנין קרי להו מת ע"כ. עוד כתב גמרא רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בנינו ולרוב מנינו שאין בהן רובע עצמות. תוספות לרבותא נקט שאין בהן רובע עצמות דשיעורא דנזיר הוי בחצי קב אלא לרבותא דאע"פ שאין בו רובע עצמות הוא מגלח עליו כיון שיש בו רוב בנין או רוב מנין אבל אם אין בו רוב בנין או רוב מנין אינו מגלח אא"כ יש בו חצי קב עכ"ל. ובזה נתבארו דברי הרמב"ם ורע"ב ז"ל שתפסו בלשונם אע"פ שאין בהם רובע הקב עכ"ל ז"ל: בֶּצֶל לשון הפרש כמו ויצל אלהים.

מלא תרווד רָקָב חזקיה אמר דשיעורו מלא פסת היד ור' יוחנן אמר שיעורו מלא חפניו ותנאי נמי פליגי בשיעור מלא תרווד. ירוש' ר' ינאי אמר או בקבר אפילו נגע בקבר אדם

הראשון חברייא אמרין מסרס קריא או בקבר או ברקב הוא תני בר קפרא אומר או בקבר או ברקב ע"כ:

על השדרה ועל הגולגולת. בגמ' בעי אי שדרה וגולגולת תנן או דילמא או שדרה או גולגולת ולא אפשיטא בהדיא. אבל הרמב"ם ז"ל שם בפ"ז דהל' נזירות מני להו בתרתי שמנה שם שנים עשר טומאות שהנזיר מגלח עליהן שהוא פירש שם על המת דקתני ברישא דמתני' כשתי האוקמתות כמו שכתבתי וז"ל שם סי' ה' כל אלו השתים עשרה טומאות שמנינו אם נגע נזיר באחת מהן או נשאה או האהיל הנזיר עליה או האהיל הטומאה על הנזיר או היה הנזיר ואחת מאלו הטומאות באהל אחד ה"ז מגלח תגלחת טומאה ומביא קרבן טומאה וסותר את הכל חוץ מן הרקב שאינו מטמא במגע שאי אפשר שיגע בכולו שהרי אינו גוף אחד אבל אם נשאו או נטמא באהלו מגלח וכן נזיר שנגע בעצם המת אפילו עצם כשעורה או נשאו ה"ז מגלח עליו ומביא קרבנות טומאה וסותר את הקודמין ואין עצם כשעורה מטמא באהל אבל אם נטמא בגוש ארץ העמים או בשדה שנחרש קבר בתוכה שהן מטמאין במגע ובמשא או שהאהיל עליו ועל אחד מן השתים עשרה שריגים היוצאין מן האילנות או הפרעות היוצאות מן הגדר או מטה או גמל וכיוצא בו או שנטמא באהל רובע עצמות שאין בהן לא רוב בנין ולא רוב מנין או שנטמא ברביעית דם מן המת שהיא מטמאה במגע ובמשא ובאהל או שנטמא בגולל או בדופק שהן מטמאין במגע ובאהל או שנטמא באבר מן החי או באבר מן המת שאין עליהם בשר כראוי ה"ז אינו סותר ע"כ. והתם בראש הפרק כתב ואלו טומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן. א על הנפל ואפילו לא נתקשרו אבריו בגידין. ב ועל כזית מבשר המת. ג ועל כזית נצל. ד ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות אכ"פ שאין בהן רובע הקב. ה ועל העצמות שהן רוב בניינו של מת ואע"פ שאין בהן רובע הקב. ו ועל חצי קב עצמות אע"פ שאין בהן לא רוב בניינו ולא רוב מניינו וכל העצמות יהיו משל מת אחד ולא משני מתים. ז ועל השדרה הבאה ממת אחד. ח ועל הגולגולת של מת אחד. ט ועל אבר מן המת הבא ממת אחד. י ועל אבר מן החי מאדם אחד שיש עליהם בשר שראוי לעלות בו ארוכה בחי. יא ועל חצי לוג דם הבא ממת אחד. יב על מלוא חפנים רקב המת ע"כ:

על אבר מן המת. וכו' שיש עליהם בשר כראוי כצ"ל. ואם אין עליהם בשר כראוי פלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר אין הנזיר מגלח דהכי משמע דיוקא דרישא וריש לקיש אמר הנזיר מגלח עליהם מדלא קתני בסיפא בהדיא כדקתני הנהו דאתו מדיוקא דרישא ור' יוחנן מתרץ דהא דהדר קתני רביעית דם לאפוקי מדר' עקיבא דאמר דם הבא משני מתים מטמא באהל קמ"ל סיפא דממת אחד בעינן ורובע עצמות נמי הדר קתני

ליה לאשמועי' דעל אהלן הוא דאין הנזיר מגלח אבל על מגעו ועל משאו מגלח. ופי' רש"י ז"ל בדף נ"ג ע"ב וכגון דלא אקמח אקמוחי דיש בו עצם כשעורה ע"כ. וקשה לע"ד א"כ תיפוק ליה משום עצם כשעורה כמו שהקשו בעלי התלמוד קודם לזה שם דף נ"ג ע"א וז"ל הגמרא וחצי קב עצמות חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא היכי דמי אילימא דאית בהון עצם כשעורה תיפוק לי משום עצם בשעורה ומאי איריא רובע ומשני אלא דאיקמח אקמוחי פי' שטחנן הדק כקמח או כעפר שאין בהן עצם כשעורה וקמ"ל דאי אית ביה חצי קב מטמא על מגעו ועל משאו ועל אהלו פחות מחצי קב ה"א דאפילו על מגעו אינו מטמא לפי שאין בו עצם כשעורה קמ"ל סיפא דכיון דהוי רובע עצמות אע"ג דאין בהן עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא כנלע"ד לפי מה שהעתקתי מפירוש תוס' בלשון קצר ומשונה קצת. אכן רש"י ז"ל זה לשונו גם שם וקמ"ל דאי אית ביה חצי קב מטמא על מגעו ועל משאו ועל אהלו פחות מחצי קב אפילו על מגעו אינו מטמא לפי שאין בו עצם כשעורה ע"כ ולע"ד צ"ע:

וכן על חצי לוג דם. ואע"ג דרביעית דם מטמא באהל וכו' כצ"ל בפי' רעז"ל. ובגמ' תניא ר' יהודה אומר ששה דברים ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין על אבר מן המת שבא משני מתים ועל אבר מן החי שבא משני בני אדם ועל חצי קב עצמות שבא משני מתים ועל רביעית דם שבא משני מתים ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים והשדרה והגולגולת ובמסקנא משני דרביעית דם אינו מן המנין משום דאמר רבי דבכולן חזר בו ר' עקיבא לגבי רבנן חוץ מרביעית דם הבא משני מתים משום דכתיב על כל נפשות מת ולענין תגלחת נזיר איירי האי ברייתא מדקתני ועל חצי קב עצמות כדתנן במתני' דהכא ולא קתני ועל רובע עצמות כדתנן במתני' דבפ' שני דאהלות וברביעית דם פליג ר' עקיבא ארבנן בתרתי חדא דאיהו אמר דאפילו על רביעית דם נזיר מגלח ואינהו ס"ל דאין נזיר מגלח אלא על חצי לוג דם ועוד דאיהו ס"ל דרביעית דם הכא משני מתים מטמא באהל ואינהו ס"ל דוקא רביעית דם הבא ממת אחד:

על מגען. בלא וי"ו צריך להיות:

ועל משאן. ביד רפ"א דהלכות טומאת מת:

ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו. ס"א ועל אהלן ה"ר יהוסף ז"ל:

על אלו הנזיר מגלח. על אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה שאין הנזיר מגלח על אהלו ואע"ג דהדר תנייה בהדיא איכא למימר תנא והדר מפ' ועל אלו דסיפא למעוטי אבן הסכוכית פי' רש"י ז"ל אבן מסמא לשון אחר לרש"י ולתוס' ז"ל אילן המסך על הארץ ואע"ג דהא נמי תנן בהדיא בסיפא אבל הסככות והפרעות וכו' תנא והדר משרש:

עד שיטהר. בגמרא בעי האי עד שיטהר בשביעי קאי ועד דעביד הערב שמש קאמר ור' אליעזר היא דשמעינן ליה בברייתא לעיל פ"ג בגמרא דף י"ח דאמר נזיר מגלח ומונה מיד אע"פ שלא הביא קרבנותיו או דילמא עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ורבנן היא דפליגי עליה ואמרי דאינו מתחיל למנות עד שיבא אשמו ופשטינן דמדקתני סיפא ומתחיל ומונה מיד מיום ז' לפי שאינו מביא קרבן מכלל דרישא דאית ביה קרבן עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו במשמע דהיינו שמיני ורבנן היא וכתב רש"י ז"ל ואי איכא ספרים דכתיב בהו ור"ש היא לאו שבשתא היא דברייתא תני להא דרבנן כר"ש:

ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא את קרבנותיו כצ"ל ס"א ויביא שאר קרבנו הרי"א ז"ל. וכתבו תוס' ז"ל ואינו מתחיל למנות נזירות טהרה עד שיטהר ולא גרסינן במשנה ויביא קרבנותיו וכן מוכח בגמרא דבעינן מתני' מני ואי גרסינן לה פשיטא דרבנן היא ע"כ. אבל רש"י ז"ל נראה שהיה גורסו שכתב או דילמא מאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש ע"כ ולפירושו ז"ל אי מתני' ר' אליעזר כפי מאי דהוה סלקא דעתך דמאן דבעי ויביא קרבנותיו דקתני במתני' מילתא באפי נפשה היא:

משנה ג

אבל הסככות וכו' בתשובות הרשב"א ז"ל סימן תע"ו. ופי' הרמב"ם ז"ל ואינו סותר את הקודמין לפי שאינו סותר אלא בטומאות ידועות והם שיהיו מעצמו של מת לפי שנאמר וכי ימות מת עליו בפתע פתאים ולא נאמר וכי יטמא לנפש וטמא ראש נזרו ע"כ:

הסככות אילן המיסך על הארץ ובפ' דם הנדה אמרינן דמדאורייתא לאו אהל מעלייא מפני שהענפים רחוקים זה מזה ואין בהן פותח טפח אף כי יש בודאי כזית מן המת תחת אחת מהם ומן התורה טהור כי הלך תחת כולן ורבנן הוא דגזרו טומאה בהולך תחתיו:

ופרעות אבנים היוצאות מן הגדר הסמוך לבית הקברות ויש שם נפל תחת אחת מן האבנים וגזרו חכמים טומאה למהלך תחת אחת מן האבנים ואף כי ספק טומאה בר"ה ספוקו טהור ובמסכת נדה משמע דמהלך על פני כולה טמא בודאי תוס' ז"ל:

והגולל והדופק הכריחו התוס' בשם ר"ת ז"ל הכא בפירקין גם בסוף פ' שואל וגם בכתובות פ"ק דף ד' גם בסנהדרין דף מ"ז דגולל היינו אבן גדולה מלשון וגללו את האבן שמניחין על הקבר לסימן והיא מצבה דכתיב היא מצבת קבורת רחל ואותם האבנים שמניחין בצדדין שהאבן גדולה יושבת עליהן שלא על המת נקראין דופק ושם בכתובות פ"ק הכריח ר"י בעל התוס' מכח התוספתא כפי' הקונטרס דודאי גולל הוא כסוי הארון וכמו שפירש כאן רע"ב ז"ל אלא שבפ' שני דאהלות סימן ד' תפס פי' ר"ת ז"ל:

ואהל רובע עצמות כך צ"ל. וכדמפרש רע"ב ז"ל וכן הוא בגמרא אבל הרמב"ם ז"ל נראה שגורס ואהל ורובע דמפרש ואהל ר"ל שנגע באהל של המת או אם האהיל על רובע וכו' ויש גורסין וְאֹהֶל כדכתיב בקרא ויש גורסין וְאָהֶל האלף בקמ"ץ דלשון חכמים לחוד. ומה שפי' רע"ב ז"ל אבל על מגע ומשא של רובע עצמות מגלח ואפילו הם נמוקים ולא נשאר בהם עצם כשעורה שלם כבר כתבתי (ראיתי מה שכתבתי) במתני' דלעיל ואע"פ שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז דהלכות נזירות סימן ד' וכן אם נטמא ברובע עצמות הבאין מן השדרה או מן הגולגולת ה"ז ספק טמא דמשמע אבל אם נגע בהן או נשאם פשיטת ליה לרמי בר חמא השואל דמגלח עליהם על כרחך לא קאמר אלא ברובע עצמות הבא מהשדרה או מהגולגולת דחמירי אבל הבא משאר עצמות לא נתבאר בדברי הרמב"ם ז"ל אפילו הם נמוקים שמטמאים במגע ובמשא:

אחר זמן רב שהאיר והזהיר עינינו הרב בעל תוספות י"ט נר"ו מצאתי שכתב אריש מילתיה דרע"ב ז"ל וז"ל ורובע עצמות כתב הר"ב אבל על מגע ומשא מגלח. גמרא. דאלת"ה לא איצטריך למתנייה דהא מרישא תנן ועל חצי קב ש"מ דעל רובע לא. והרמב"ם ז"ל בחיבורו לא כתב כן בהדיא אבל הניחו במשמע מדכתב או שנטמא באהל רובע עצמות וכ' שאינו סותר דש"מ דהא נטמא במגע ובמשא רובע עצמות דסותר ולא ידעתי למה לא פירש כן בהדיא ע"כ. ועל סוף דבריו שכתב ואפילו הם נמוקים לא ראיתי שדבר מאומה ונלע"ד שהם מדברי התוספות שכתבתי במתני' דלעיל. וכתבו תוס' ז"ל ורביעית דם ואהל רובע עצמות שמטמאין באהל אין הנזיר מגלח עליהן דכי ימות מת עליו אמרה תורה ובדין הוא דה"ל למיתני פחות מחצי לוג דם או פחות מחצי רב אלא נקט שיעורים המפורשים בפ' שני דאהלות שהן מטמאין באהל ע"כ:

וכלים הנוגעים במת פירש הראב"ד פ"ז דנזירות ה"ח מה שאמרו שהאדם מיטמא בכלים הנוגעים במת לטומאת שבעה לא אמרן אלא בחבורין חבורי אדם בכלים וכלים במת אבל שלא בחבורין טומאת ערב ע"כ. ועיין מ"ש על זה בתוספות יו"ט סוף משנה ראשונה דפ' ששה עשר דאהלות:

וימי סְפִירוֹ כך צ"ל ומצאתיו מנוקד בשוו"א תחת הסמ"ך ובחירק תחת הפ"א:

וימי גֶּמרוֹ בסגו"ל תחת הגימ"ל. וכתבו תוס' ז"ל וימי ספירו וימי גמרו איצטריך למיתני דאי חנא ספירו ה"א אבל ימי גמרו דחמירי סותר ואי תנא גמרו ה"א אבל ספירו דקיל עולה והקשו ז"ל לא ליתני אלא ימי ספירו וליכא למימר אבל גמרו סותר דא"כ מאי נפקא מינה במה שימי ספירו אינו סותר הרי כבר סתר מטעם ימי גמרו וצ"ע ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל צריך להקדים לשון וימי ספירו ללשון וימי גמרו אבל אמתני' קשה אמאי לא תנא

ברישא וימי גמרו ובסיפא וימי ספירו כמו שהוא האמת דקודם הם ימי חלוטו ואחר שנטהר מצרעתו הן ימי ספירו שבעת ימים שהוא מנודה מאשתו באיסור תשמיש המטה כדכתיב וישב מחוץ לאהלו ז' ימים אע"פ שכבר נכנס לפנים מן החומה כדתנן בר"פ בתרא דנגעים:

על אלו אין הנזיד מגלח לא קאי אימי ספירו ואימי גמרו שהרי הוא צריך לגלח תגלחת מצורע אלא קאי אשארא שאין מגלח כדין נזיר טמא ומזה בשלישי ובשביעי לא קאי נמי אימי גמרו ואימי ספרו דאין טעון הזאה וכן יש כלים שנוגעין במת ואין טעונין הזאה וכן משמע נמי בגמרא דלא קאי אכלים הנוגעים במת דמפרש דמיירי בכלי עץ ואין אדם הנוגע בהן צריך הזאה אלא קאי אשארא ארביעית דם וגולל ודופק וכו' תוס' ז"ל:

ומתחיל ומונה מיד והוא שתהא נזירות מרובה כדי שיהא בו גידול שיער שלשים יום לאחר שנתגלח בתגלחיות שתים של מצורע רש"י ז"ל:

וימי הסגרו של מצורע. כגון שפרחה בו צרעת והסגיר אותו הכהן ועמד בעיניו או כיהה עולין לו לימי נזירותו תוס' ז"ל. ובגמרא בעי לאיפשוטי ממתני' דקתני ומזה בשלישי ובשביעי דארץ העמים משום גושא גזרו עליה דאי משום אוירא היכא דאיכא אוירא בלא גושא כגון דנכנס בה דרך קרון או ספינה שלא פסע בארץ מי הוי טומאה חמורה דתיבעי הזאה שלישי וז' ודחי לה דלעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני ומזה לא קאי אארץ העמים כי היכי דלא קאי אימי ספירו ואימי גמרו ואכלים הנוגעים במת דאם נגע נייר בכלים הנוגעים במת מי צריך הזאה והלא הנוגע בהם אינו טמא רק טומאת ערב אלא לאו ש"מ דלאו אכולהו קאי אלא אסככות ופרעות וכו'. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ"ז סימן ח' נגע באהל המת או בכלים הנוגעים במת אינו מזה בשלישי ובשביעי ויראה לי שדין זה מיוחד בנזיר אבל כל אדם שנטמא בכלי טומאת ז' יזה בשלישי ובשביעי כמו שיתבאר בהלכות טומאת מת וכן יראה לי שזה שאינו מזה בשלישי ובז' אם נגע בכלים כדי שיעלו לו ימי טומאתו בכלי ממנין ימי נזירותו ע"כ:

משנה ד

ר' אליעזר אומר משום ר' יהושע בן חנניה ונלע"ד דר' אלעזר גרסי' בלי יוד והוא ר' אלעזר בן שמוע חברו של ר"מ [הגה"ה וכן מצאתי אחר זמן שהגיה ג"כ הרי"א ז"ל]: וכדתניא בגמרא א"ר אלעזר כשהלכתי לערדסקייא מצאתי את ר' יהושע בן פתר ראש שהי' יושב ודן לפני ר"מ בהלכה כל טומאה וכו' א"ל ר"מ אל תהי זו קלה מן השרץ אמרתי לו לר"מ כלום אתה בקי בר' יהושע בר ממל אמר לי הן אמרתי לו כך אמר לי ר' יהושע בר ממל משום ר' יהושע כל טומאה מן המת וכו' ובגמרא פריך והא בברייתא אשכחן דגמיר לה

ר' אלעזר מר' יהושע בר ממל ור' יהושע בר ממל הוא דשמיע לה מר' יהושע בן חנניה והיכי קתני במתני' ר' אלעזר משום ר' יהושע ומתרצינן כל מילתא דמתאמרא בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן ומציעאי לא אמרינן והכא נמי במתני' תנא ר' אלעזר ור' יהושע ולא נחשב ר' יהושע בן ממל שהוא אמצעי עמהם וכי ה"נ אשכחן במתני' דבפ' שני דמסכת פאה כדכתבינן התם. ובירושלמי דשבת פ"א גמרא דלא ישב דף ג' ע"א גרסי' ר' חזקיה ר' ירמיה רי חייא בשם ר' יוחנן אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה שלשלה ואם לאו תפוש או ראשון ראשון או אחרון אחרון מה טעם והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת עד יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ע"כ:

כל טומאה וכו' ירושלמי דפסחים ס"פ האשה ובבבלי תוס' דברכות פ"ג דף כ':

לא תהא זו קלה מן השרץ ומה על טומאת השרץ שאין הנזיר מטמא כלום חייבין עליו משום ביאת מקדש על טומאה מן המת שהוא טעון הזאה שלישי וז' אינו דין שיהו חייבין עליה משום ביאת מקדש ואע"פ שאין הנזיר מגלח עליה רש"י ז"ל. ועיין בספר קרבן אהרן פ' ויקרא רפי"ב דדבורא דחטאות שכתב שם דר' יהודה לית ליה האי כללא דר' יהושע שהרי אין הנזיר מגלח על הסככות ועל הפרעות כדתנן לעיל בסמוך ואעפ"כ מרבה להו ר' יהודה לטומאת ביאת מקדש מבכל דבר ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל ומילתא דר' מאיר ליתא שהרי מגע ומשא של עצם כשעורה שהיא קל וכו'. אמר המלקט איני מבין מה ראיה הוא מביא למפסק הלכתא דלא כר"מ מהאי טעמא איברא דלית הלכתא כר"מ וגם שכן פי' הרמב"ם ז"ל וז"ל ומאמר ר' מאיר אינו נכון וכבר נתבאר בזה הפרק שהנזיר מגלח על מגע עצם כשעורה ועל משאו ואינו מגלח על רביעית דם אע"פ שעצם כשעורה אינו מטמא באהל ורביעית דם מטמא באהל כמו שזכרנו בפ' שני מאהלות והנה רצה ר' עקיבא ללמד רביעית דם מקל וחומר מעצם כשעורה כמו שאתה רואה עכ"ל ז"ל. ואם אין טעות בדפוס בפי' רע"ב ז"ל נלע"ד שבמחילה מכבוד תורתו של רע"ב ז"ל שמשם העתיק בשנוי לשון קצת נלע"ד לומר שאין כונת הרמב"ם ז"ל כאשר חשב רע"ב ז"ל שמה שכתב וכבר נתבאר בזה הפרק שהנזיר מגלח על מגע עצם כשעורה וכו' הוא ראיה וסיוע למה שכתב קודם לכן ומאמר ר' מאיר אינו נכון רק שם הפסיק ופסק דלית הלכתא כר"מ כדרכו במקומות רבות לפסוק סתם הלכתא בלא טעמא או יהיה משום דהוי יחיד לגבי רבים או משום טעמא אחרינא. ומה שכתב הרמב"ם ז"ל וכבר נתבאר בזה הפרק וכו' הוא לבד הקדמה למה שעתיד לפרש הקל וחומר שרצה ר' עקיבא לדון כך נלע"ד:

ומה אם עצם וכו'. ברייתא בפ' ר"א דמילה (שבת דף קל"ב) ובפסחים פ' כיצד צולין (פסחים דף פ"א) ונלע"ד דשם בפ' ר"א דמילה שכתוב א"ל ר' אלעזר בן עזריה טעות

הוא וצ"ל אמר לו ר' אליעזר. ופי' שם רש"י ז"ל אין דנין ק"ו מהלכה דלא ניתנה תורה שבעל פה לידרש בשלש עשרה מדות ע"כ. וז"ל רבינו שמשון בעל ספר כריתות בבית אחד ומפ' בתשובות די"ג מדות הלכה למשה מסיני הן וכי אגמריה על פסוק ולא על הלכה ומכאן אנו למדין שאין דנין אחת מי"ג מדות על דבר הל"מ וכן אין דנין יוכיח מהלכה ע"כ:

אינו דין שהנזיר מגלח על מגעה ועל משאה והה"נ דהל"ל על אהלו דלר"ע אית ליה האי סברא אלא משום דלגבי שיעורה דקמייתי לה מינה מקל וחומר לא מצי אמר על אהלו לא אמר נמי גבי רביעית דם רש"י ז"ל. וכתוב בתוספת יו"ט אין דנין כאן קל וחומר פי' הר"ב שעצם כשעורה הלכה היא ואין דנין וכו' וצריך לומר דהא דאמרן לעיל במשנה ב' דחצי לוג דם הלכה היא כדמשמע מפי' הר"ב דזהו דוקא לענין אהל ע"כ. ובלשון הבעיא דבגמרא גם בלשון הברייתא דפשיט מינה דעצם כשעורה הוא שהוא הלכה ורביעית דם הוא דבעינן למילף מקל וחומר קתני אין דנין קל וחומר מהלכה ופירשו התוס' פי' מכח חומר שהוא הלכה למשה מסיני לא נעשה קל וחומר ע"כ. וביד פ"ג דהלכות ביאת מקדש סימן י"ג. והתם פי' בכסף משנה דרבינו מפרש דהא דתנן כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש לא לענין כלים הנוגעים במת אתנייא אלא לענין טומאות הפורשות מן המת כגון רביעית דם ורובע עצמות אבל כלים הנוגעים במת אע"פ שאין הנזיר מגלח עליהם חייבין עליהם על ביאת מקדש מדגרסי' בירוש' וכו':

אלא כך אמרו הלכה ס"א כך אמרה:

פרק ח

משנה א

שני נזירים וכו' עד סימן ב' ביד פרק ט' דהלכות נזירות סימן י"ד ט"ו ט"ז י"ז. ותוס' דפ"ק דפסחים דף ט"ו ודסוטה פ' כשם שהמים (סוטה דף כ"ח) ודרפ"ק דנדה:

ואיני יודע איזה מכם מגלחין ס"א משלימין לנזירות ומגלחין וכו' ולשון הרמב"ם ז"ל שם שני נזירים שנטמא אחד מהם ואין ידוע מי הוא כיצד מביאין קרבנותיהן מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה במלאת ימי נזירותם ואומר אחד מהם אם אבי הוא וכו'. וז"ל רש"י ז"ל שני נזירים שקבלו עליהם נזירות ביחד שאמר להם אחד ראיתי את אחד מכם שנטמא ה"ז נאמן להחזיקו בחזקת טומאה כל זמן שאין מכחישין אותו דהא הודע אליו חטאתו כתיב או הודע אליו מ"מ. ואיני יודע איזה מכם משלימין נזירותן ומגלחין

ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה בשותפות ואומר אחד מהם אם אני הוא וכו' ועדיין אינם מותרין לשתות ביין לפי שיכול לומר על כל אחד שמא טמא היה ותגחלתו שגלח עכשיו היא תגלחת טומאה ואין בכך כלום דנזיר טמא יכול לעשות תגלחת טומאה וקרבן טומאה אפילו לאחר כמה ימים אלא חוזרין וסופרין עוד שלשים יום ומביאין קרבן טהרה בלבד מן השותפות ואומר אחד מהם אם אני הוא הטמא קרבן טומאה דאתמול היה שלי וקרבן טהרה שלך וזה של עכשיו קרבן טהרה וכו' ומעכשיו מותרין לשתות יין עכ"ל רש"י ז"ל. ובגמ' מוקי לה באומר העד ראיתי שנזרקה טומאה ביניכם וכו' כדפי' כבר רע"ב ז"ל ואמר רב אשי מתני' נמי דייקא דקתני ואיני יודע ולא קתני שכחתי דואיני יודע משמע שלא נודע לו מעולם משום דלא היה אצלם. ובגמ' פריך ואמאי מגלחין ודילמא לאו טמאים נינהו והא קא עברי על לאו דהקפה דתגלחת אינה לצורך ויש בה משום לא תקיפו ומוקי שמואל למתני' כגון שהיו שני נזירים הללו שתי נשים או שני קטנים דלא מחייבי אהקפה ואיכא מאן דמתני להאי אוקמתא דשמואל אסיפא דקתני נזיר שהיה טמא בספק ומגלח ד' תגלחות והא קא עבר בתרתי תגלחות הראשונות משום לאו דלא תשחית את פאת זקנך דבספק תגלחת מצורע מגלח זקנו בתער ומשני אמר שמואל באשה וקטן:

[פירוש החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל. הגה"ה והחכ' הר"ר יהוסף ז"ל הגי' ואיני יודע איזה מכם מביאין וכו'. וזה הפירוש שפירש בפרק זה שני נזירים וכו' פי' שנים שנזרו כאחת סתם נזירות שהוא שלשים יום ונטמא אחד מהם בודאי אבל אין ידוע איזה מהם הוא הטמא אסורין לגלח תגלחת ספק תגלחת הטומאה מיד אחר הטומאה אלא אחרי תשלום ימי נזירותם כי אע"פ שנזיר טמא מותר לגלח מיד אחרי טומאתו מ"מ אלה שאין אחד מהם ברור שהוא טמא אסורין לגלח עד אחרי תשלום ימי נזירותם כדין נזיר טהור ואם נטמאין בסוף ימי נזירותם כאחד ביום כ"ט או כ"ח מונין הימים שיש להם למנות עד תשלום נזירותם ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. שהרי אחד מהם טהור ודאי והרי מגלח בזמנו כדין נזיר טהור ואחד מהם טמא ודאי וכן אם נטמאו בתחלת נזירות שלהם סופרים עד תשלום ימי נזירותם ומגלחין אז אחרי תשלום ימי נזירותם כיון שכל אחד מהם ספק נזיר טהור ונזיר טהור אסור לגלח בתוך ימי נזירותו ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אחד מהם אם אני הוא הטמא וכו' זהו תגלחת הטומאה שלי וזהו קרבן על טומאתי ואם אני הוא הטהור זהו קרבן נזירות שלי וזהו תגחלתי שאיני מגלח עליו ואחר זה צריכין לספור ל' יום אחרים בנזירות וצריכין לגלח אחר תשלום הימים ההם ולהביא קרבן טהרה לבד בעבור האחד שהיה טמא וקרבן טומאה אינו צריך

להביא כי כבר הביאו בתגלחת הראשונה והנה על זה הדרך לא הביאו אלא קרבנות נזירות שלהם וקרבן טומאה אחד ולא הפסידו כלום אבל אילו היה כל אחד מגלח בפני עצמו היה כל אחד צריך להביא שני פעמים קרבנות הטהרה וקרבן טומאה פעם אחד כי היה אסור לגלח תגלחת הראשונה אם לא היה מביא קרבן טהרה תחלה כי שמא טהור הוא והטהור אסור לגלח עד שיביא קרבן טהרתו תחלה וגם בתגלחת השניה היה צריך להביא קרבן טהרה כי שמא טמא היה בגלוח הראשון וקרבנות הטהרה שהביא בתגלחת הראשונה היו קודם לנזירותו ולא עלו לו ולפי זה היה מפסיד הרבה על כן אמרו שיעשו בדרך הנזכר במשנה ולא יפסידו כלום. והנה אם מת אחד מהם שא"א לו לעשות כן מה יעשה שלא יפסיד יחפש אחרי אחד שרוצה לידור בנזיר ויבקש ממנו שידור כנגדו וכיצד ידור כנגדו אותו שהוא ספק יאמר אם אני הוא הטמא וא"כ איני יכול להביא עתה קרבן טהרתי בגלוח ראשון אלא קרבן טומאה שנביא בגלות ראשון שמגלח הנזיר הספק טמא וא"כ צריך אתה להתחיל נזירותך מעכשיו כדי שיהא קרבן הטהרה שלך ועל כן אינו יכול לגלח אלא אחרי תשלום ספירת הימים של הנזיר השני שאז יגלחו שניהם יחד ויוכל לומר אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואח"כ מונין שניהם עוד שלשים יום אחר גילוח ראשון שהוא גילוח הטומאה של הנזיר הראשון ומגלחין שניהם תגלחת שניה והוא גילוח הטהרה של הנזיר הטמא ומביא קרבן טהרה ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר אחר ל' יום פי' כי כיון שאני טהור הרי אני צריך להביא קרבן טהרה שאגלח עליו וא"כ הרי הקרבן טהרה יהא שלי ואם גם אתה תספור נזירות שלך מעתה א"כ יהא אסור לך לגלח תגלחת הראשונה בלא קרבן טהרתך והיינו צריכין להביא שני קרבנות הטהרה יחד אחד לי ואחד לך ובגילוח השני הייתי צריך להביא קרבן טהרה אחר א"כ מה הועלתי על כן צריך שאם אני הוא הטהור שלא יתחיל נזירות שלך אלא אחרי תגלחת הראשונה ותגלחת השניה תהא תגלחת נזירות שלך ואותו קרבן יהא שלך:

א"ל בן זומא ומי שומע לו שידור כנגדו פי' שיהא נזיר שתים ולא תעלה לו אלא אחת שהרי אם טמא היה אותו הספק הרי השלושים יום רצופים ספירת הראשונה הם ימי נזירות של זה שנזר כנגדו דתגלחת ההיא היא תגלחת הטהרה שלו ושלשים יום ספירת השניה הם לבטלה שמצער את עצמו בחנם ואם טהור היה אותו הספק הוא להפך שהספירה הראשונה היא לבטלה ועל כן לא ימצא מי שיעשה זה אלא מביא חטאת העוף שהוא קרבן טהרה ועולת בהמה שהוא אחד מקרבנות הטהרה ודי לו באחד מהם כי מותר לגלח אע"פ שאינו מקריב אלא קרבן אחד ויביא שאר קרבנותיו אח"כ ואומר אם

טמא הייתי וכו' והנה על זה הדרך אינו מפסיד אלא עולה אחת. והנה כלל הדברים הוא כי נזיר שהוא ודאי טמא מותר לגלח מיד תגלחת הטומאה אע"פ שלא ספר שלשים יום וגם אינו צריך להביא קרבן טהרה אבל צריך להביא קרבן טומאה ולגלח קודם שימנה ימי נזירותו ואח"כ ימנה ימי נזירותו בתחלה ויביא קרבן שהרי (הוא) בסוף ימי אותה הספירה. ונזיר שהוא ודאי טהור אסור לגלח עד תשלום ימי נזירותו ואפי' אחרי שישלמו אסור לגלח עד שיביא קרבן טהרתו תחלה ובן זומא אמר שדי בקרבן אחד וכל זמן שאינו מביא קרבן טהרתו אשור לגלח ואסור לשתות ביין ועל כן נזיר שהוא ספק טמא וספק טהור נותנין עליו חומרי טהור וחומרי טמא אסור לגלח עד שיושלמו ימי נזירותו ועד שיביא קרבן טהרה כדין טהור ואסור לשתות ביין ולגלח אחרי תגלחת הראשונה עד תשלום ימי ספירה שניה שיביא קרבן טהרה אז כדין נזיר טמא ע"כ:

נזיר שהיה טמא בספק וכו' פי' נזיר שאירע בו ספק טומאה ובלעדי הספק טומאה יש לו ספק אחר דהיינו ספק מצורע מוחלט כגון שהיו שני מצורעים שם ואמר הכהן לאחד מהם שהוא מוחלט ואין אנו יודעין למי אמר ונתרפא זה שהוא נזיר ספק טמא והרי ספק הוא אם היה מוחלט תחלה ודין המוחלט הוא שאסור לאכול בקדשים עד שגלח ב' תגלחות דהיינו תכף שנתרפא פעם אחד ואחר ז' ימי ספירה פעם שנית וכל זמן שלא גלח ב' תגלחיות הוא טמא ואסור לאכול בקדשים והנה זו שהוא ספק שמא הוא נזיר טהור ואינו לא מוחלט ולא טמא אסור לגלח עד שיושלמו ימי נזירותו דהיינו ל' יום כדין נזיר טהור והנה כשנשלמו ימי נזירותו פעם אחד הוא מותר לגלח ממה נפשך אחרי שיביא קרבנותיו ואם זה הנזיר הוא מוחלט הרי גלח תגלחת הראשונה של הנגע והנה עתה כיון שהיא ספק נזיר טמא א"כ אסור לו לגלח אחרי תגלחת הראשונה עד שיספור נזירות שניה כי שמא אינו מצורע אלא טמא וא"כ תגלחת הראשונה היתה תגלחת הטומאה ועכשיו התחילה נזירות הטהרה ואסור לגלח עד סוף ימי הנזירות אבל בסוף ימי הנזירות מותר לגלח ממ"נ אחרי שיביא קרבנותיו והנה עד עתה הוא אסור לאכול בקדשים כיון שהוא ספק מוחלט ומוחלט אינו נטהר אלא אחרי תגלחת השניה וזה לא גלח תגלחת השניה אלא עתה. והנה אם זה הנזיר היה מוחלט ולא נטמא במת א"כ התחילה נזירות הטהרה שלו עתה תכף אחרי תגלחת של הנגע וא"כ אסור לו לגלח עד שיושלמו ימי נזירותו כדין נזיר טהור ואז הוא מגלח תגלחת שלישית והנה עתה כיון שהוא גם בספק טמא א"כ אפשר שזו התגלחת השלישית היא תגלחת הטומאה וא"כ צריך למנות נזירות של טהרה מעתה ואחרי תשלום נזירות זו אין לו עוד ספק והותר ביין והתנא הזכיר הזמן היותר ארוך ע"כ. וכתב עוד ואוכל בקדשים לאחר ס' יום פי' היינו דוקא כשנטמא

בהתחלת ימי נזירותו אז אסור לאכול עד אחר ס' יום אבל אם נטמא בסוף ימי נזירותו כל הימים שעברו עברו ואינו אסור אלא לפי חשבון עד כאן. עוד כתב אבל בזמן שהוא ספק אינה דוחה פירוש ועל כן אסור לגלח בתוך ימי ספירה כיון שהוא ספק עד כאן:]
ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. ואע"ג דספק טומאה ברה"י ספקו טמא מדאורייתא אין לטמא שניהם מכח זה ולייתו שניהם קרבן טומאה כיון דממ"נ חד מינייהו טהור דמסוטה ילפינן ולא ילפינן אלא דבר שיכול להיות הר"ש ז"ל בפ"ח דתרומות סימן ה':
ואומר וכו'. לאי דוקא נקט ואומר אלא זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא:
קרבן טומאה. שנעשה כבר שלי וקרבן טהרה שנעשה כבר שלך וזה קרבן טהרתי:
הרי אתה נזיר מיד. ולאחר שלשים יום מותר אתה לגלח ולשתות יין:
ואם אני הוא הטהור. ואותו חברי שמת היה הטמא ועדיין לא חלה עליך נזירות עד לאחר שלשים כדאמר מתחלה ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום:
הרי קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק. וחטאת העוף שמביא על הספק טומאה אינה נאכלת ואזלא לקבורה ועולת העוף אי בעי מייתי לה לשם נדבה ואי בעי לא מייתי לה כלל [הגה"ה דעת הרמב"ם ז"ל שם בהלכות נזירות פ' עשירי סימן ח' דלא מייתא לה שכך כתב וז"ל אבל האשם והעולה אינן מעכבין לא בתגלחת טומאה ולא בצרעת וכתוב שם בכסף משנה ומ"ש רבינו שהעולה אינה מעכבת היינו עולת העוף שמביא מצורע עני ונזיר טמא ותמוה לי אע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה ויתנה עליה ע"כ. ודעת הראב"ד ז"ל שם בהשגות שהאשם לדברי הכל מעכב מלמנות נזירות של טהרה עיין שם]. דכיון דדורן בעלמא היא לא מעכבא ואשם נמי לא איצטריך לאתויי דאשם אינו מעכבו מכפרה כדאמרי רבנן לעיל בברייתא בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה ועדיין אסורין לשתות יין ולהטמא למתים אבל חוזרין וסופרין שלשים יום ומביאין קרבן טהרה בשותפות ואומר אם אני היא שהייתי טמא וקרבן טומאה היה שלי וקרבן טהרה היה שלך זה של עכשיו קרבן טהרתי ואם הוא הטהור ואותי שמת היה טמא וקרבן טהרה היה שלי וקרבן טומאה היה בספק הרי זה קרבן טהרתך ומכאן ואילך מותרין לשתות יין ולהטמא למתים רש"י ז"ל:
מי שומע לו שידור כנגדו בנזיר. בזה הענין מספק להיות נזיר אלא הוא לבדו מביא לסוף שלשים יום חטאת העוף וה"ה עולת העוף ולא חש לפרשה:
ועולת בהמה. כדי לגלח על אחד מן הדמים שכיון שהוא ספק טמא בסוף שלשים אינו רשאי לגלח בלא הבאת קרבנותיו וחטאת אינו יכול להביא שאין חטאת בהמה באה

מספק ושלמים טעונין תנופה ולחם וגם זרוע בשלה ושלמים כאלו אינם באין נדבה מתוספות שבכאן ושבפ' בתרא דנדה ד' ע':

ואומר וכו' ואסור לשתות יין דשמא היה טמא וסופר עד שלשים יום ומביא קרבן טהרה וחטאת ועולה ושלמים:

ואם טהור הייתי אומר העולה הראשונה חובה. דלא סגי בלא עולת חובה בגלוח ראשון שצריך לכל הפחות לגלח על אחד מן הדמים וזה שאר קרבני החטאת והעולה והשלמים ועולה זו שבאה עכשיו נדבה תוס' ז"ל. אבל רש"י ז"ל פירש מי שומע לו אלא משלים את נזירותו ויביא בספק חטאת העוף ולאשם ולעולת העוף לא חיישינן כמו שאמרנו אלא חטאת העוף שהיא באה על הספק יביא כמו על ספק טומאה ויביא עמה עולת בהמה וישאר קרבנות נזירות טהרה איני מביא עכשיו שהרי עדיין אינו יכול לשתות ביין ולהטמא למתים ע"כ:

נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים. אית דגרסי מחוצין ובגמ' אמר שמואל יודע היה ר' יהושע שאין תשובתו כלום ולא אמר כך אלא כדי לחדד בה את התלמידים שיהו נושאין קל וחומר בעצמן ומה ר' יהושע שיודע הוא בעצמו שאין בדבריו כלום דמה בכך אם מביא לחצאים עכ"ז השיב דבר שאינו משנה קל וחומר לשאר כל אדם שיכול להשיב על דברי רבו ואפי' יודע שאין בדבריו ממש וששאר חבריו ילעיגו עליו לא ימנע מלשאול כל צרכו וכן מצינו בגמרת נדה דאחיכו על רב פפא. ורבא אייתי ראיה מקרא דאם נבלת למימר דאפילו כי ההיא מילתא נימא אניש קמיה רביה ולא לישתוק. ורב נחמן ב"ר יצחק לא שמיע לו הא דאמרי' לעיל דלא אמרה ר' יהושע אלא לחדד בה את התלמידים וקא מותיב לר' יהושע מה יעשה ר' יהושע לבשר וכל שכן לבני מעים שלא יסריחו עד שיביא שאר קרבנותיו בתגלחת שניה אלא ודאי מביא לחצאין ואין בכך כלום כך פי' רש"י ז"ל. ותוס' ז"ל פירשו יפה דהכי פריך מה יעשה ר' יהושע לבני מעים שלא יסריחו דכיון שיבקש אחד שידור כנגדו בנזיר א"כ לסוף שלשים יום כשמגלחין שניהם צריכין שניהם להניף החלב ותגלחת שניהם היא לפני תנופה א"כ יסריח החלב במה שיאחרו להקטיר אותו עד שתי תגלחות דנהי דכי לא מת אחד כך הוא לכולי עלמא שמביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה הא ודאי התם מפני שאי אפשר לתקנו בענין אחר אבל הכא בסיפא דמת אחד דאפשר לתקנו בתקנת בן זומא בלא נזירות אחרת לא ה"ל לר' יהושע למימר שידור אחר כנגדו בנזיר עכ"ל ז"ל:

משנה ב

נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק. כגון שספק לנו אם מה שפרח בו צרעת ממש הוא או אם בוהק הוא והשתא מיהא נתרפא לגמרי ובגמרא תנא בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ד' שנים ותנו נמי עלה ומגלח ד' תגלחיות בנזירות מועטת משלשים יום לשלשים יום ובנזירות מרובה משנה לשנה תגלחת ראשונה מביא שתי צפורים שחוטה ומשולחת וחטאת העוף ועולת בהמה. שניה מביא חטאת העוף ועולת בהמה ופירשו רש"י ותוס' ז"ל ומביא חטאת העוף דאילו חטאת בהמה אינה באה על הספק אך יפקיר נכסיו ויביא חטאת העוף כדין מצורע עני ואשם נמי יביא לר' שמעון דאמר בברייתא בפ' התערובות ובפ' בתרא דמנחות ובפ' בתרא דנדה דף ע' אשם נמי מצי לאתנויי בשלמי נדבה ולרבנן דר"ש אית להו דאשם אינו מעכבו מלאכול בקדשים. שלישית מביא חטאת העוף ועולת בהמה. רביעית מביא קרבן טהרה חטאת בהמה ועולה ושלמים ומתנה. וכבר כתבתי בריש פירקין דהני ד' תגלחות דוקא אם הנזיר אשה או קטן אבל האיש אינו מגלח מספק לא תגלחת טומאה ולא תגלחת צרעת שמא טהור הוא ונמצא מקיף פאת ראשו שלא במקום מצוה ואינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד שאין ד' תגלחות הללו לערב אלא למצוה. בפי' רע"ב ז"ל כיצד נזר שלשים וביום ראשון אירע לו ספק וכו'. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פי וביום האחרון אירע לו ספק. וביד פ' עשירי דהלכות נזירות. ואיתה למתני' פ' כ"ג ונזיר דף נ"ה:

שתגלחת הנגע דוחה. פי' דוחה איסור תגלחת נזיר דכתיב תער לא יעבור על ראשו בזמן שהנגע ודאי שאם היה טמא ודאי ומוחלט ודאי היה צריך לגלח לאלתר תגלחת צרעת ובסוף ז' ימים דתגלחת שניה דימי ספירו מביא קרבן צרעת ואוכל בקדשים ואח"כ למנות ז' דתגלחת נזירות טומאה ואח"כ למנות שלשים דנזירות טהרה ונמצא אוכל בקדשים לאחר ז' ימים ושותה יין ומטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה ימים:

פרק ט

משנה א

העכו"ם אין להם נזירות. מפ' בגמרא דכתיב דבר אל בני ישראל בני ישראל נודרים בנזיר ולא עכו"ם ופריך והא גבי ערכין דכתיב נמי בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין ואין עכו"ם מעריכין יכול לא יהיו נערכין ת"ל איש ה"נ גבי נזירות הוא וכתיב גביה איש להוו עכו"ם בתורת נזירות דאם אינם נזירין להביא קרבן משום דכתיב בני ישראל ולא עכו"ם

ליהני לן איש דלהוו נזירין אבל לא להביא קרבן ומשנינן שאני הכא גבי נזיר דאמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא יצא עכו"ם שאין לו טומאה שאם נגע במת אינו טמא דכתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטא וכתבו התוס' בשם הקונטרס דאתקש טומאה לטהרה עכו"ם אין לו טהרה דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למי נדה חטאת היא למשמרת לבני ישראל ולא לעכו"ם ע"כ:

שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו. מצאתי מוגה כופף:

נשים ועבדים יש להם נזירות. דכתיב ואמרת להם לרבות את העבדים ואע"ג דקיימא לן דכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד כנעני חייב בה והכא בנשים בהדיא כתיב בהו איש או אשה כי יפליא וגו' אפ"ה איצטריך קרא לרבויינהו הכא דסד"א הואיל וכתיב גבי נדרים לאסור אסר על נפשו ודרשינן מי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו אימא גבי נזיר נמי לא דהא איתקש נזירות לנדרים דכתיב לנדור נדר נזיר להזיר קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים וחומר בעבדים שאינו מפר נדרי עבדו שאף בנזירות מיחה ונתרצה שוב לא יוכל להתיר כי אם בהתרת חכם דוקא תוס' ז"ל. וז"ל רש"י ז"ל חומר בעבדים מבנשים שהוא מפר נדרי אשתו שצריך להפר נדרי אשתו. אבל לא נדרי עבדים כל זמן שהוא תחתיו ולא יצא לחירות ע"כ. ועוד פירש ז"ל וזהו חומר בעבדים מבנשים עוד שאם הפר לאשתי הפר לה עולמית ואפילו נתארמלה או נתגרשה מפר מעליה כל הנזירות לגמרי אבל בעבדיו אינו כן שכיון שיצא לחירות משלים לנזירותו שקבל עליו ומתחיל ומונה כבתחלה ואם מנה קצת בפני רבו משלים את השאר ע"כ. וז"ל תוס' ז"ל הפר לעבדו ויצא לחירות שנשתחרר אח"כ משלים נזירותו הפר לאו דוקא אלא כלומר מיחה ע"כ. כתב הרמב"ם ז"ל בפ' אחרון דהלכות נדרים המפר נדרי בתו או אשתו צריך להוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר אבל המבטל אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטל בלבד וכופה אותה לעשות בין עשתה בין לא עשתה בטל הנדר ע"כ. והשיג עליו הראב"ד ז"ל שם ממתני' דקתני שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל שהוא כופף את עבדו ואינו כופף את אשתו. בפי' רע"ב ז"ל ורמב"ם ז"ל פי' וכו'. אמר המלקט וכן פסק בספר היד פ' שני דהלכות נזירות והראב"ד ז"ל השיגו וכתב שלשון המשנה העיקרי הוא כך הפר לעבדו ויצא לחירות משלים נזירותו ולדעת הרמב"ם ז"ל הגרסא יצא לחירות ומשלים נזירותו. וכולה מתני' שם סימן ט"ז י"ז י"ח י"ט ושם פסק כר' מאיר. וכתב מהרי"ק ז"ל שנראה שהוא ז"ל היה גורס ר"מ אומר ישתה ר' יוסי אומר לא ישתה ולפי זה חזר בו ממה שפי' במשנה דמשמע

דר"מ אמר לא ישתה ור' יוסי אמר ישתה. והביאה ג"כ ביד פ"ח דהלכות עבדים סימן י"ז. ובטור י"ד סימן רל"ד בדף רפ"ב ע"א ובסימן רס"ז:

משנה ב

נזיר שגלח. תגלחת טהרה ביום שלשים ואחד שלו:

ונודע לו שהוא טמא. בטומאת מת בין שנטמא בתוך מלאת בין שנטמא לאחר מלאת לבו ביום קודם שהביא קרבנותיו ושגלח אם טומאה ידועה היתה בשעה שנטמא ה"ז סותר את הכל אבל אם לא נטמא עד לאחר הבאת קרבנותיו אפילו בטומאה ידועה אינו סותר אלא ז' כדתנן לעיל ספ"ג מינין מי שנזרק עליו א' מן הדמים ונטמא ר' אליעזר אומר וכו' ואוקימנא דלדברי הכל שבעה סותר ותו לא רש"י ז"ל:

טומאת התהום. וכו' לשון רע"ב ז"ל עד דהלכה היא כך בנזיר. אמר המלקט וכדכתבינן בפ' כיצד צולין. וכתב הרמב"ם ז"ל בס"פ ששי דהלכות נזירות ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד אבל הרוג לא שהרי יודע בו זה שהרגו ע"כ. והראב"ד השיגו שם על זה:

אם עד שלא גלח בין כך ובין כך סותר. מוקי לה ר' יוחנן בגמרא כר' אליעזר דאמר בסוף פ"ג מינין דתגלחת מעכבת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין אחר מעשים כולם וכל עוד שלא גלח כמי שנודע לו בתוך מלאת דמי וסותר את הכל דאי לרבנן כיון שנזרק עליו א' מן הדמים שוב אינו סותר ובלישנא אחרינא דפי' רש"י ז"ל קסבר רבא דמתני' נמי מיתוקמא כרבנן דאע"ג דבעלמא ס"ל לרבנן דתגלחת לא מעכבא מודו רבנן דלגבי טומאת התהום חשיבא ואם נודע לו עד שלא גלח קפסיק ותני בין שנטמא לפני מלאת בין שנטמא לאחר מלאת אם נודע לו לאחר מלאת קודם גלוח אע"ג דהביא קרבנותיו סותר דבזו מודו רבנן לר' אליעזר דתגלחת הויא חשובה לענין טומאת התהום דהוי כאילו נודע לו קודם מלאת וסותר את הכל:

ונמצא מת צף על פי המערה טמא משום דספק טומאה ברה"י ספקו טמא:

נמצא משוקע ברור הוא שהלשון כפול בפי' רע"ב ז"ל וצריך להעביר עליו הקולמוס:

שרגלים לדבר. עי' מ"ש התוי"ט לשון פירושו לפירוש הרמב"ם ז"ל ועיין על לשון הרמב"ם ז"ל. וביד פ' ששי דהלכות נזירות סימן ט"ז עד סוף הפרק:

משנה ג

המוציא מת בתחלה כתב ה"ר יהוסף ז"ל בס"א גרסי' זו המשנה אחר משנת כל ספק ע"כ:

מד' אמות ועד ח'. בס"פ המוכר פירות איכא מאן דמוקי לה כרבנן דס"ל התם במתני' ד' אמות על שש וכדפי' כבר רע"ב ז"ל ואיכא מאן דמוקי לה כר"ש דס"ל התם שש אמות על

ח' ותרי תנאי אליבא דר"ש דר"ש בן יהודא ס"ל התם בברייתא משום ר"ש מד' אמות ועד ח' וסיפא דקתני' בודק ממנו ולהלן עשרים אמה מיירי כגון דהני שלשה מתים הוו נפלים ומערה של נפלים ארכה ששוה חצר שש ומערה השנית שמנה הרי עשרים אמה ופרכינן מדהא בנפלי הא נמי בנפלי וא"כ תמני סרי הויין ומשני חדא בנפלי אמרינן תרי בנפלי לא אמרינן. ועיין במ"ש בשם ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל בפ' ששה עשר דאהלות דאתיא מתני' כרשב"ג דאמר התם במסכת בבא בתרא הכל לפי הסלע. כמלא מטה וקובריה. לא גרסי' לה הכא דגבי חצר הקבר הוא דמיתני פ' המוכר פירות תוס' ז"ל וכן כתב רשב"ם ז"ל פ' המוכר פירות (בבא בתרא דף ק"ב.) אבל הרמב"ם ז"ל גריס לה בפ"ט מהלכות טומאת מת ובירושלמי תמן בפ' המוכר פירות תנינן ועושה חצר על פי המערה שש על שש כמלא מטה והכא הוא אמר הכין תמן מלא המטה עומדת ברם הכא מלא מטה חוזרת משמע דרמי דהכא קתני כמלא מטה וקובריה והתם לא קתני מלת וקובריה. וגם ה"ר יהוסף ז"ל הגיהו כאן וכתב כן מצאתי ונ"ל לפ' הגירסא כן מצא ג' אם יש בין ראשון לשלישי לא פחות מד' אמות ולא יותר מח' אז כל מלא מטה וקובריה שסביבו הוי שכונת קברות ועל כן צריך לבדוק משם עשרים אמה כי מלא מטה וקובריה הוי שיעור החצר וצ"ע ע"כ. ועיין עליו במה שכתבתי בפט"ז דאהלות בשם הר"ש והרא"ש ז"ל בסימן ג' דתנינן למתני' נמי התם. בפי' רע"ב ז"ל ולפי שפעמים בודק. אמר המלקט בפ' ששה עשר דאהלות לשונו שפעמים חופרים וכו':

ובודק הימנו ולהלן וכו'. פי' רע"ב ז"ל צריך להגיה דהכי ס"ל לרבנן וכו'. וכתבו תוס' ז"ל בפ' המוכר פירות (בבא בתרא דף ק"ב) בודק הימנו ולהלן עשרים אמה רגילין היו להניח צד מרגלותיו כלפי המערה ומיירי כשנמצא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת דאית לן למימר ממערה אחרת הוא לפיכך בודק להלן עשרים אמה ע"כ:

שרגלים לדבר. שהיא שכונת קברות מדאשכח ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועכשיו מצא א' בתוך עשרים ולא אמרינן אתרמויי אתרמי דלא נקבר שם אלא אחד שאילו זה יחידי אם מצאו מתחלה היה רשאי לפנותו למקום אחר ונוטלו ואת תבוסתו אבל עכשיו שמצא שלשה בתוך עשרים וא' בסוף עשרים יש לומר שהיא שכונת קברות רש"י ז"ל. וביד רפ"ט דהלכות טומאת מת ובסימן ג':

משנה ד

כל ספק נגעים וכו'. ביד בפ' שני דהלכות מחוסרי כפרה סימן ב' ובפ' ששי דהלכות טומאת צרעת סי' ה' ו':

בשבעה דרכים בודקין את הזב. עד שלא נזקק לטומאה וכו' משנזקק לטומאה וכו' כך היא הגרסא בירושלמי וכן הוגה במשנתו של החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל. וכבר כתבתי בריש קדושין דהכא גרסינן בשבעה לשון זכר:

במראה. פי' רש"י ז"ל שראה שד או דבר אחר ונפחד מחמתו והוי אונס:

משנזקק לטומאת זיבה שכבר ראה שלש ראיות שוב אין בודקין אותו שרגלים לדבר שלא בא מחמת אונס אלא מחמת זיבה ממש עכ"ל ז"ל. ועיין במשנה ב' פ' שני דזבין:

אונסו וספיקו עיין במ"ש בפ' שני דמסכת זבין בסוף פי' רע"ב ז"ל צריך להגיה במקום יהודה נחמיה. ובמשנה גרסי' ר' נחמיה פוטר וכן הוא ברבינו עובדיה ז"ל. ירושלמי דפירקין ודפ' הנשרפין כיני מתניתא ר' נחמיה פוטר וחכמים מחייבי' שרגלים לדבר ע"כ. ועיין במה שכתבתי בסנהדרין ר"פ הנשרפין. והכי מפ' לה הרמב"ם ז"ל בפ"ד דהלכות רוצח ושמירת נפש וכמו שכתבתי בפ' הנשרפין:

משנה ה

נזיר היה שמואל וכו'. ביד פ"ג דהלכות נזירות סימן ט"ז מפ' דנזיר עולם היה:

מה מורה האמורה בשמשון נזיר. כדכתיב כי נזיר אלהי' יהיה הנער מן הבטן ונראה דאפשר דתרגום יונתן בן עוזיאל פליג אמתני' שתרגם ומורה דשמשון ומספר ודשמואל תרגם ומרוות אינש ונראה שהוא סובר כדעת ר' יוסי הכא במתניתין:

א"ר יוסי וכו' ה"ק ליה ר' יוסי לר' נהוראי והלא אין מורה דכתיב הכא גבי שמואל אלא של בשר ודם ור' נהוראי שהשיב לו לר' יוסי הכי השיב לו והלא כבר נאמר ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר וכו' ואי ס"ד דאין מורה אלא של בשר ודם היכן היא הבטחתו של מקום שהבטיח אותו על פי רוח הקדש דנבואת אמו שלא יהא עליו מורא של בשר ודם אלא ודאי דהאי ומורא דקא אמרה אמו היינו נזירות כמו ומורא דכתיב גבי שמשון וכן מצאתי שפירש בתוספת יום טוב וכשיטת הרב המזרחי שבכל מקום כיוצא בזה לא באו לשלול כל המקומות אלא במקום שעליו הם אומרים באו לשלול שאין פירושו כך אלא כך. ונלע"ד דאגב ' תני בכל הני מתנייתא דבפירקין שרגלים לדבר קתני נמי השתא הא מתני' הכא דטעמא נמי הוי משום רגלים לדבר דכיון דאשכחן שהיה עליו מורא של בשר ודם רגלים לדבר דומורא דכתיב ביה היינו ודאי נזירות אפילו את"ל לדעת ר' יוסי שלא היתה לו הג"ש מקובלת. ירושלמי א"ר ינאי כתיב וכל ההרים אשר במעדר יעדרון לא תבא שמה יראת שמיר ושית מה הדין בזרא דחיל מן הדין פרזלא אף הדין שערא דחיל מן הדין פרזלא:

סליק פירקא. וסליקא לה מסכת נזיר. בעה"י בורא השמים והארץ ומעלה ומטה נתחיל מסכת סוטה: